

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + Refrain from automated querying Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

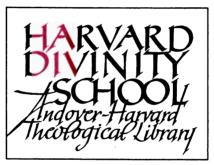

Harvard Depository

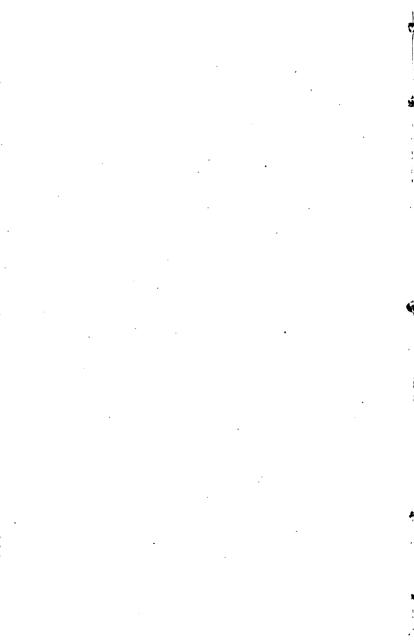
NTYANGO-MBIA

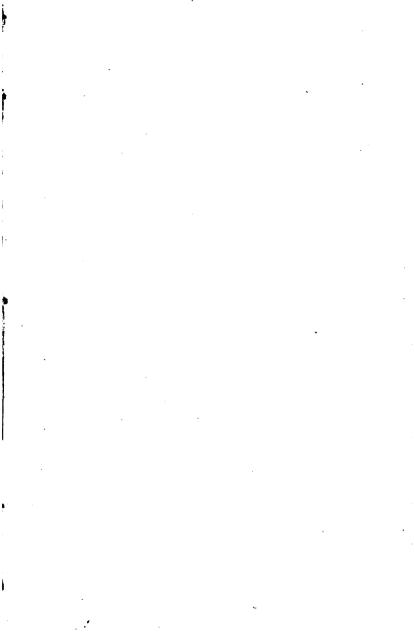
NOL

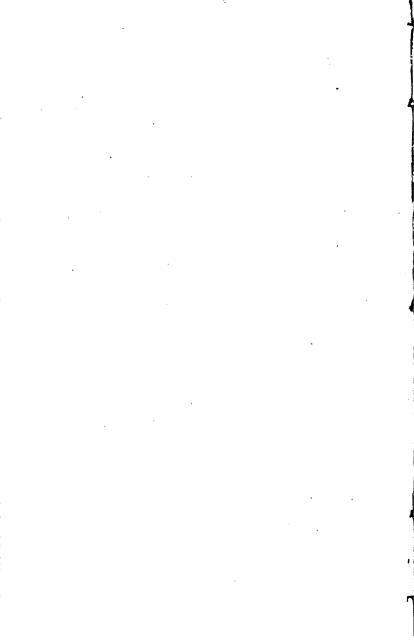

Mpongine

Fible, N.T. John. Mpong we. 1855.

THE

GOSPEL ACCORDING TO ST. JOHN,

TRANSLATED INTO

The Mpongwe Language;

BY

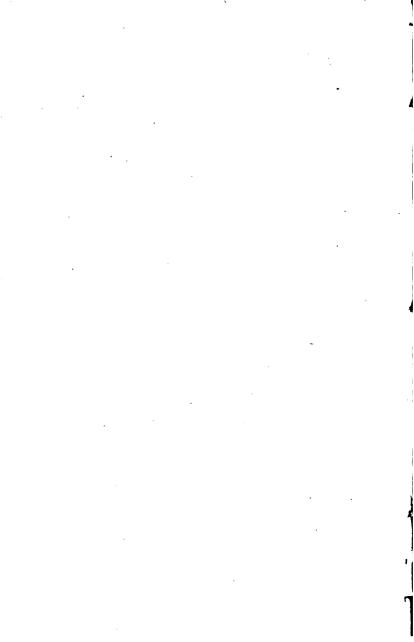
MISSIONARIES OF THE AMERICAN BOARD OF COMMISSIONERS
FOR FOREIGN MISSIONS,

GABOON, WESTERN AFRICA.

NEW YORK:

PUBLISHED BY THE AMERICAN BIBLE SOCIETY,
INSTITUTED IN THE YEAR MICCORY.

1852.

Fible, N.T. John. Mpong we. 1858.

THE

GOSPEL ACCORDING TO ST. JOHN,

TRANSLATED INTO

The Mpongwe Language;

BY

MISSIONARIES OF THE AMERICAN BOARD OF COMMISSIONERS FOR FOREIGN MISSIONS.

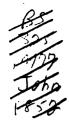
GABOON, WESTERN AFRICA.

NEW YORK:

PUBLISHED BY THE AMERICAN BIBLE SOCIETY,

1852.

NTYANGO-MBIA

NLI

JŎN.

EWONJO I.

W'AVAKILI avegagi Igamba, nl'Igamba ba ny'aloani nli Anyambia, nl'Igamba nle Anyambia.

- 2 Nyo vegagi gw'avakili nli Anyambia.
- 3 Yâma yodu y'avangio ndĕ; nl'aza yĕ gavâ zyel'ezâmedu z'avangio zi re pango pa.
- 4 Nl'ayĕ aloani emĕnlâ; nl'emenlâ z'avegagi ozange w'anlaga.
- 5 Nle be nungunia ozange go mpiri; ndo mpiri yi kotiza wo.
- 6 Avegagi onlomi o romio avila gore Anyambia, ini nyĕ nle Jŏn.
- 7 Ayĕ vieni go mieza anlaga g'onwanja w'Ozange, inle; waodu kâ jivira nli yĕ.
- 8 Ayĕ, e pegaga Ozange mewânâ, ndo aromio go mieza g'oŋwanja w'Ozange mewânâ.
- 9 Mewâ wo vegagi Ozange rĕti, wu nungunia omedu o bia go ntye yinâ.

- 10 Avegagiĕ go nyte, nli ntye y'avangio nl'aye, kâ ntye y'amie yĕ.
 - 11 Avieni gore mongi ye, ndo wi bonge.
- 12 Ndo gore ontango w'awŏngiĕ, gore wao aveni ngulu go doana awanla w'Anyambia, inle; gore wao w'ayiviri gw'ini nyĕ:
- 13 Wi re jana nli ntyina, genâ nli ntŏndini y'ozyonli, genâ nli ntŏndini y'oma, ndo y'Anyambia.
- 14 Igamba ny'agalui ozyonli, nl'aloani nl'azuwe, (kâ'zuwe avoni ivendi nyĕ, ga ivenda ny'onwanla wa Rerĕ omo,) ralie nl'ombia nl'orĕti.
- 15 Be bulia Jŏn g'oŋwanji wĕ, nl'arongiĕ, inle; Winâ, nle yĕ o gambio nli miĕ, inle; Ayĕ o bia go nyumi yam, e be pinjo viaganu nla miĕ; kânde avegagi go bosyo yam.
- 16 Nla gw'ijonia sĕ, si re'zuwe du dĕngo pa ombia nl'ombia.
- 17 Kânde ivanga avenio nli Mozes, ndo ombia nl'omienle w'avieni nli Jisu Krais.
- 18 Zyel'oma o re jena pa Anyambia gw'egombi yedu; ndo Oŋwa onlomi omo w'Anyambia o re go ntono ya Rerĕ, ayĕ arumini yĕ.
- 19 Minâ nle ibulia si Jŏn, gw'aromi Iju imĭnisĕ nl'Ilivait avila go Jeruselĕm, go bambiĕ, inle; Awĕ mande?

- 20 Be měmě, e danda; ndo aměmi, inle; mi aranga Krais.
- 21 Nle be bambia wao yĕ, inle; Ndo mande? Awĕ nle Ilaias? Be jivirĕ, inle; miĕ ga yĕ. Awĕ prŏfĭt meyânâ? Nl'ayivirĕ, Nyawĕ.
- 22 Nle be bulini wao yĕ, inle; Awĕ mande? inle; azuwe kâ jivira wao w'aromi'zuwe. O bulia sĕ g'okuwâ?
- 23 Be bulië, inle; miĕ nle inyoi ny'oma o tonga gw'igi'volo, inle; Vangani mpânlâ y'Anyambia gore, ga nt'awuli prŏfĭt Aisaia.

24 Nla mongi w'aromio, w'Ifaraisi.

- 25 Be bambia wao awulinië, inle; ndo o baptaizaga së, jâgâ awë ga Krais, genâ Ilaias, vanganli pröfit meyânâ?
- 26 Nl'ayiviri Jon gore wao, inle; mie baptaizaga nl'aningo: ndo omâri o kumanla gore'nuwe, o re'nuwe amie ye:
- 27 Winâ nle yĕ, o songa miĕ, o pinjo viaganu nla miĕ, intyozyo s'atangi sĕ mi azyele nyanga yi puruna so.
- 28 Isauñ meyinâ y'alendio go Bětebara g'ozamba wi Jördŏn omâri gw'avaptaizagi Jŏn
- 29 Ntyugu'mâri, Jŏn ayeni Jisu e bia gore yĕ, nl'awuliĕ, inle; Vona Oŋw-idâmbe w'Anyambia wi tomba ibe si ntye!

30 Winâ nle yĕ, o gambio nli miĕ, inle; go nyumi yam bia oma o pinjo viaganu nla miě; kânde avegagi go bosyo yam.

31 Ndo mi amie ye; ndo, inle; e ga ruminio gore Isreel, venâ abia mie baptaizaga

nl'aningo.

32 Be mieza Jon awulia, inle; mi ajeni Inlinla nyi suminla avila g'orova ga ibem-

be. nv'avataminli aloani gore yĕ.

33 Ndo mi azve mie yě; ndo o romi miě go baptaizaga nl'aningo, aye wulini mie, inle; gore oma o veno ndâ, inle; Inlinla nvi suminla aloani gore yĕ, ayĕ mĕmo o be baptaizaga'nuw, nl'Inlinla Ivia.

34 Be jena miĕ nl'awulia mie, inle; Wina,

nle Onwa w'Anyambia.

35 Ndo viaganu ntyugu'mâri, be kumanla Jon nl'ongili we mbani:

36 Nl'avenie Jisu kenda, be bulie, inle; Vonani Onw-idâmbe w'Anyambia!

37 Be jâgâ ongili wĕ mbani e kamba, azongi wao Jisu.

38 Avizi Jisu nl'ayeni wao wi songĕ, awulinie wao, inle;

39 Anuwe buta mande? Be jivira wao yĕ, inle; Rabai, nyi pivia, inle; Onlĕnji, o doana gwi?

40 Awulinië wao, inle; Yogo jenëni. Be bia wao ayeni mbora y'aloani yë, nl'aloani wao nl'ayë ntyugu më: kande ny'arueni igomi ny'agwëra.

41 Andrew onwângwe wi Saimon Piter omâri gore wao avani w'ayâgiu Jon e kam-

ba nl'azongië.

42 Aye longe děnga onwa reri yěmě Saimon, nl'awulinië, inle; Azuwe alěngi Mei-

saia; nyi pivia, nle; Krais.

43 Nl'avagië yë gore Jisu. Gw'ayeni Jisu yë awulia, inle; Awë nle Saimon onwa wi Jona: oma be fwelio Kifas; nyi pivia'nle; ido.

44 Ndo ntyugu y'azongi, Jisu aveli kënda go Galaili, alëngië Fĭlĭp nl'awulinië, inle: Zonga mië.

45 Ndo Filip avegagi go Bětsaide nkala

yi Andru nli Pitěr.

46 Be děnga Filip alěngiě Netancěl nl'awulinië, inle: Azuwe alěngi yĕ o rěndio nli Mozěs gw'ivanga nl'Iprŏfit, inle; Jisu yi Nazerět onwa wi Josef.

47 A wuli Netanečl gore yč, inle; Eza ivia edu zi bia avila go Nazerčt: Be jivira Fĭlĭp, inle; Yogo jena.

48 Gw'ayeni Jisu Netaneĕl bia gore yĕ,

awulia nle yĕ, inle; Vona Isreĕlait rĕti azyele nl'ovono.

49 Be jivira Netanečl awulia, inle; O mieni mič gwi? Be jivira Jisu awulini yĕ, inle; gw'avegagiâ zoli erere zi fĭg, Fĭlĭp veliagâ râ mi ayeniâ.

50 Be jivira Netanečl awulinič, inle; Onlěnji, awě Onwa w'Anyambia; awě Oga wi Isrečl.

51 Be jivira Jisu awulinië, inle; kânde mi abuliniâ, inle; mi ayeniâ zoli erere zi fīg, oma jivira? o be jena isauñ impolo viaganu nla yinâ.

52 Nl'awulinië, inle; Rěti, mi buliniâ, inle; Avila gw'egombe zinâ o be jena orova zange, nl'Ienjël s'Anyambia panda nli sumina gore Oŋwa w'enlomi.

EWONJO II.

NDO ntyugu yi ntyaro avegagi ijombanla go Kene yi Galaili; nli ngwe yi Jisu aluvio yava.

- 2 Be fwelio Jisu nl'ongili we gw'ijombanla.
- 3 Gw'aveli wao ivĕ, ngwĕ yi Jisu awuliniĕ, inle; Wi zyele nl'ivĕ.
 - 4 Be bulinio yĕ nle Jisu, inle; Omanto,

mi are nl'awě sě? igwěra nyam nyi pa bia.

- 5 Be bulia ngi yĕ gore ingongo, inle; Ezâmedu zi bulinio ndĕ'nuwe, lendani zo.
- 6 Ndo vâvâ avegagi dovio pa ibuwaga y'anĭngo orova, go mpangini y'ijovunla s'Iju, emari zi toana gĕnizo vani ge raro.
- 7 Be bulinio wao nli Jisu, inle; Yoniani ibuwaga nl'aningo. Nl'ayoni wao yo ralie koanga g'ogwana.
- 8 Nle be buliniĕ wao, inle; Yirani venâ kâ toana gore oma w'ewonjo z'inya. Nl'aroani wao nuo.
- 9 Gw'alembi oma w'ewonjo z'inya alembie aningo m'akalui ive, ka ye amie gw'avili mo: (ndo inyongo s'ayiragi aningo, w'amieni,) oma w'ewonjo z'inya aveli ye onlomi o jomba;
- 10 Nl'awulinië yë, inle; Omedu e dovia ivë ivia gw'alonga; ndo ja w'ajonga kwë-kwë, gambënle ivë ive; ndo o simbia ivë ivia, kao gw'egombe zinâ.
- 11 Yina nle lemba longa y'alendio nli Jisu go Kene yi Galaili nl'aruminia ivendi nyë; nl'ayivirio yë nl'ongili wë.
- 12 Avila go nyinâ be kĕndĕ azumina go Kepŭrneŭm, ayĕ, nli ngi yĕ nl'oŋwângi yĕ

nl'ongili we; nl'aloani wao gogo y'intyugu s'akwe.

- 13 Ndo ntyago yi ntigo y'Iju y'aluo piëre, nle be kënda Jisu avandia go Jeruselëm.
- 14 Nl'alĕngiĕ go nago mpolo y'Anyambia mŏngi wi kola inyare nl'adâmbe, nl'imenga nl'ipengakainia s'aniva wu re tugetu:
- 15 Ndo gw'avangiĕ onyĕnya w'igâli imiango, be kâgunia waodu avila go nago mpolo y'Anyambia'nl'adâmbe nl'inyare; be bonla aniva mi mŏngi pengakaini, awonla itavoro bundu;
- 16 Nl'awulinië wao wi kola simenga, inle; Rombani ya yinâ: avangani nago ya Reri yam nago y'igolino.
- 17 Nle be jonginia ongili wĕ, inle; yi re tĕndo pa, inle; itŏndi sipolo si nag'wâ s'anyeni miĕ.
- 18 Be jivira Iju nl'awulinië, inle; Elemba nde zi tuminio ndâ'zuwe, inle; o denda isauñ meyinâ yodu?
- 19 Be jivira Jisu awulini wao, inle; Ruguniani nago mpolo y'Anyambia yinâ, mi be fâ nŏngunia yo vâ ntyugu ntyaro.
- 20 Nle be bulia Iju awulia, inle; Agomi m'impuma anlai, nl'impuma orova anlogio

nago mpolo y'Anyambia yinâ, oma kâ fâ nŏngunia yo vâ intyugu ntyaro?

21 Ndo minâ agambio ndĕ g'oŋwanja wi nago y'Anyambia y'okuwĕ-mĕ.

22 Sambo, gw'anlöngwĕ avila gw'ijuwa, ongili wĕ w'ayongini, inle; awulini wao yenâ; be jivira wao irĕndâ nl'agamba m'awulio nli Jisu.

23 Ndo gw'avegagiĕ go Jeruselĕm go ntyago yi ntigo, go ntyugu y'igeva, be jivira awenge gw'ini nyĕ, gw'ayeni wao lemba y'alendio ndĕ.

24 Ndo Jisu e po okuwě gore wao, kânde amieni waodu;

25 Nla e pegaga isyâlâ yi bulinio nl'omedu g'onwanja oma; kânde amieni nt'are oma.

EWONJO III.

NDO avegagi onlomi w'Ifaraisi ini nyĕ nle Nĭkodimo, enlami z'Iju.

2 Ayĕ mĕmo avieni gore Jisu ogwĕra nl'awuliniĕ yĕ, inle; Onlĕnji azuwe avoro, inle; awĕ nl'onlĕnji w'avieni avila gore Anyambia, kânde zyel'oma kâ denda lemba yi dendo ndâ kao Anyambia doana nl'ayĕ.

3 Be jivira Jisu awulinie, inle; Reti, mi bulinia, kao oma fa jano nyonga nyenle, azyele ngulu yi jena inlŏngâ ny'Anyambia.

4 Nikodimo awulinië, inle; oma kâ fâ jano së ja atueni onërö? kâ fâ jinginla gw'iwum nyi ngi yë nyöngâ yi mbani, avâ jano?

5 Be jivira Jisu, inle; Rěti, mi buliniâ, kao oma ajano nl'anĭngo nl'Inlinla azye ngulu yi jinginla gw'inlŏngâ ny'Anyambia.

6 Eza z'ajano nl'ozyonli, zi re ozyonli; nl' eza z'ajano nl'Inlinla zi re inlinla.

7 Riga mama, kânde mi abuliniâ, inle; vâ jano nyŏngâ nyĕnle.

8 Ompunga wi pĕvina ga nte tŏnda wo, kâ'nuwe jâgâ inyoi nya wo, ndo o mie nkova ya pila wo, genâ nkova yi kĕnda wo: yenâ re nl'omedu o jano nl'Inlinla.

9 Be jivira Nikodimo nl'awulinie, inle; isaun yina yi be dona se?

10 Be jivira Jisu nl'awulinie, inle; Awe nl'Onlenji wi Isreel kâ mia isauñ meyinâ?

11 Giligili, mi buliniâ, inle; Azuwe kamba nte re'zuwe avoro, nli bulia nte re'zuwe jena pa; ndo anuwe jivira nte bulia'zuwe.

12 Jâgâ mi abulini'nuwe isauñ yi ntye, kâ'nuwe ayivire, anuwe kâ jivira sĕ ja mi bulinia'nuwe isauñ y'orova?

13 Ndo zyel'oma re panda pa g'orova, kao

ayĕ azuminli avila g'orova ayĕ y'Oŋwa w'onlomi o re g'orova.

- 14 Nla ga nt'arombinlio omamba nli Mozes gw'igi'volo, yenâ ke Onwa w'onlomi be tombinlo gw'igonu:
- 15 Inle; omedu o jivira yĕ avera, ndo e be dĕnga emĕnlâ z'egombe zodu.
- 16 Kânde Anyambia arŏndi ntye yenâ polo, aveni Onwanli wĕ omo, inle; omedu o jivira gore yĕ, avera, ndo e be dĕnga emĕnlâ z'egombe zodu.
- 17 Kânde Anyambia e toma Oŋwanli wĕ go ntye go jĕkĕlia ntye, ndo, inle; ntye ga zunginlo vâ yĕ.
- 18 Omedu o jivira gore yĕ, e po ogara; ndo omedu o jivira gore yĕ apenio ogara; kânde e jivira gw'ina ny'Oŋwa w'Anyambia omo.
- 19 Nl'ogara nle yinâ, inle; ozange w'abieni go ntye, ndo anlaga wi tŏnda mpiri viaganu nl'ozange: kânde ijanji sao si re sibe.
- 20 Kânde omedu o denda ibe, e numba ozange, nlâ bia g'ozange, ijanji sĕ si vende tevuno.
- 21 Ndo oma o janja omičnle, e bia g'ozange, inle, ijanji së kâ tuminio, inle; si janjo nl'Anyambia.

22 Avila vâvâ, avieni, Jisu nl'ongili we go ntve vi Judia: nl'aloaniĕ nla wao vâvâ, nl'avaptaizagi.

23 Jŏn kĕ avaptaizagi go Inŏn baraba go Selim, kânde aningo amenge m'avegagi vâvâ; nl'avieni wao, nl'avaptaizago.

24 Kânde Jŏn e duo afelo go nago y'imianga.

25 Nl'avieni kâte gore ongili nyĕwâ wi Jŏn

nl'Iju g'onwanja wi ijovunla.

26 Nle be bia wao gore Jon nl'awulinie. inle; Onlěnji, ayě avegagi nl'awě go nkova'mâri yi Jördön, o gambio ndâ, vona, aye měmo baptaizaga, kâ anlaga waodu wi bia gore yĕ.

27 Be jivira Jon awulie, inle; Oma lenga ngulu bŏnga ezâma ayĕmĕ kao za po yĕ avila

g'orova.

28 Anuwe anuweme be bulinia mie, inle; mi abulini'nuwe, inle: mi aranga Krais, ndo

mi alonge tomio go bosyo yĕ.

29 Ayĕ re nl'omanto wi jombo, nle onlomi o jomba: ndo ndego y'onlomi o jomba, o kumanla ayâgâ nte kambĕ jena mbia mpolo g'onwanja w'inyoi ny'onlomi o jomba: sambo mbia yam yinâ y'atueni rĕti.

30 Avě ga wonwe, ndo mi ga lâmine.

31 Aye o bia avila gw'igonu, aye re viaganu nla waodu: aye o re go ntye, aye yi ntye, e kamba yi ntye: ndo aye o bia avila g'orova, aye re viaganu nla waodu.

32 Nla nt'ayeniĕ, nla nt'ayâgiu yĕ, yenâ e buliĕ: ndo zyel oma abŏnga agambi mĕ.

33 Ayĕ awŏngi agambi mĕ, amĕmi, inle; Anyambia nle rĕti.

34 Kânde oma o romio nl'Anyambia, isauñ y'Anyambia nyo kambo ndě: kânde Anyambia e pa Inlinli nyě nl'ogěnizo gore yě.

35 Rerë e tŏnda Oŋwa nlomi, aveniĕ yâma yodu gw'agâ mĕ.

36 Omedu o re jivira gore Oŋwanla, are nl'emĕnlâ z'egombe zodu: ndo omedu o re e jivira gore Oŋwanla e be jena emĕnlâ, ndo egunu z'Anyambia zi doana gore yĕ.

EWONJO IV.

NDO gw'amieni Ovangini, inle; Ifaraisi w'ayâgiu, inle; Jisu avangi nl'avaptaiza egândâ viaganu nla Jŏn,

- 2 (Ge Jisu ayĕmĕ e baptaizaga, ndo ongili wĕ,)
 - 3 Arigiĕ Judia, be fâ kĕndĕ go Galaili.
 - 4 Ndo e ga lalie go Semeria.
 - 5 Nl'avieniĕ go nka mpolo yi Semeria yi

fwelio, inle; Sykar, baraba nli mběi yi ntye y'aveni Jekŏb gore onwanli wě Josěf.

6 Nl'avegagi vâvâ evero zi Jekŏb. Ndo Jisu aluo ajasi nl'ogĕndi wĕ, yenâ aloaniĕ gw'evero; nl'avegagi vâ igwĕra y'oro¥a.

7 Nle be bia omanto wi Semeria go pera aningo, nl'awulio yĕ nli Jisu, inle; Va miĕ aningo go jŏnga:

8 Kânde ongili wĕ w'agĕndagi go nka mpolo go kola sinva.

9 Nle be bulia omanto wi Semeria awuline, inle; Osaun nde, inle; awe, Jiu o bambia mie omanto wi Semeria sijonga? kande Iju wi zye nl'oganganlo nl'Isemerita.

10 Be jivira Jisu awulinië, inle; Jâgâ o voro ipa s'Anyambia, nl'oma o buliniâ, inle; Va miĕ go jŏnga: o tâ bambiĕ, atâ pâ anĭngo mi doana.

11 Nle be bulia omanto, awulinië, inle; Rera, o zyele eza zi pera, nl'evero zi re oronga: ndo o re nl'aningo m'emenla memana gwi?

12 O ro'mpolo viaganu nli reri yazyo Jeköb o veni'zuwe evero, nl'ayŏngi vâvâ ayĕmĕ nl'awanli wĕ nli vugini yĕ?

13 Be jivira Jisu awulinië, inle; Omedu o jönga aningo minâ, e be fâ jena esove;

- 14 Ndo omedu o jŏnga anĭngo mi be po yĕ nli miĕ, e jena esove nyĕnle; ndo anĭngo mi be po yĕ nle miĕ, mi be doana gore yĕ, evero z'anĭngo bundunla gw'emĕnlâ z'egombe zodu.
- 15 Be bulino ye nl'omanto, inle; Rera, va mie aningo mina, inle; mi ayeni esove nyenle, nla bia vena go pera.
- 16 Jisu awulinië, inle; Genda felia onlomi wâ, avia gunu.
- 17 Be jivira omanto awulia, inle; mi azye nl'onlomi. Jisu awulinie, inle; O kamba reti, inle; mi azye nl'onlomi:
- 18 Kânde o yombi anlomi atani, ndo winâ re nl'awĕ egombe zinâ, arang'onlomi wâ: go yinâ o bulia rĕti.
- 19 Be bulinio yĕ nl'omanto, inle; Rera, mi pivia, inle; awĕ prŏfĭt.
- 20 Rerë sazyo w'azavinlagi go nomba yinâ; ndo anuwe bulia, inle; go Jeruselĕm nle mbora yi re anlaga kâ savinlaga.
- 21 Jisu awulinië, inle; Omanto, yivire mië, igwëra nyi bia gore'nuwe be savinlaga Rerë go nomba yinâ, nlâ go Jeruselëm.
- 22 Anuwe amie nte savinlo nuwe: ndo azuwe voro nte savinla 'zuwe, kânde isunginla s'Iju.

23 Ndo igwěra nyi bia, ny'atueni vâte věnâ, jâgâ mŏngi wi savinla rěti, wi be savinla Rerě nl'Inlinla nl'omiěnle: kânde Rerě e buta onlŏngâ winâ go savinlě.

24 Anyambia nle Inlinla, ndo mongi wi savinle wu ga zavinle nl'inlinla nl'omienle.

25 Be bulinio yĕ nl'omanto, inle; mi avoro, inle; Misaia bia, o felio, inle; Krais; jâgâ abia e be bulinia'zuwe isauñ yodu.

26 Jisu awulinie, inle; mie, yi kamba

nl'awĕ, miĕ nle yĕ.

- 27 Avila vâvâ be bia ongili wĕ, nl'amami wao, inle; e kamba nl'omanto: ge zyel'oma o wuliniĕ, inle; O buta nde? vanganli, O kamba nde nl'ayĕ?
- 28 Nle be tiga omanto arigië obuwagi wë w'aningo, agëndiagë go nka mpolo nl'awulini anlomi,
- 29 Inle; yogoni jena oma o bulini mič isaun yodu y'ajanjo mič; wina aranga Krais?
- 30 Be kâgwa wao avila go nka mpolo, avia gore yĕ.
- 31 Gw'egombe më ongili wë w'agambinlë, inle; Rera, nya.
- 32 Ndo awulinie wao, inle; mi are nla sinya go nya, si re'nuwe amia so.

- 33 Nle be bulia ongili we wao nla wao, inle; abagio oma eza zi nyo nde?
- 34 Nle be jivira Jisu awulinie wao, inle; inyi sam nle go denda ntondini y'oma o romi mie nla go suliza evilo ze.
- 35 Anuwe zye bulia, inle; atigani agwěli anlai; gamběnle egombe zi tena z'abia? vonani mi bulinia'nuwe, Rombinlani antyâ mani, kâ ponani gw'intyaga; kânde s'abândi go teno.
- 36 Nl'oma o tena e bŏnga ipa, alatiza ilonda gw'emĕnlâ z'egombe zodu, inle; oma o bĕnla, nl'oma o tena kĕ, ga yenle mbia ta.
- 37 Vâ nyinâ nle igamba menyânâ reti, inle; omâri bĕnla, nl'omâri e tena.
- 38 Mi aromi'nuwe go tena ya yi re'nuwe ayanja: amari w'ayanji, ndo anuwe ayinginli gw'ijanji sao.
- 39 Nl'Isemerita sinyenge go nka mpolo më w'ayivirë gw'igamba ny'omanto ny'awulio ndë, inle; abulinië mië yodu y'ayanjo mië.
- 40 Yenâ gw'avieni Isemerita gore ye w'agambinle, inle; e ga loanle gore wao: nl'aloanie vâvâ ntyugu mbani.
- 41 Kâ awenge mĕ w'ayiviri yĕ kânde gw'igamb'iyĕmĕ;
 - 42 Nl'awulini wao omanto, inle; Venâ

azuwe jivira nl'igambi nyâ: kânde azuwe ayâgiu yë azuweme, kâ'zuwe mia, inle; winâ nle Krais reti, Ozyunge wi ntye

43 Ndo viaganu intyugu mbani alubuwě

vâvâ, nl'agĕndiagĕ go Galaili.

44 Kânde Jisu ayĕmĕ awuli, inle; prŏfĭt azye nl'iduba gw'inlŏngâ nyĕmĕ.

45 Ndo gw'avieniě go Galaili, Igalailia w'awongië, gw'ayeni wao ya yodu y'alendio ndě go Jeruselěm go ntyago; kânde w'agĕndaga go ntyago kě.

46 Nle be fâ bia Jisu go Kene yi Galaili gw'avangiĕ anĭngo ivĕ. Nl'avĕgagi enlami emâri z'ayâginago nl'oŋwa nlomi go Kepŭr-

neŭm.

47 Gw'ayâgiu yĕ, inle; Jisu abieni avila go Judia go Galaili, be kĕndĕ gore yĕ anlĕgirĕ, inle; e ga zuminle, arolize oŋwanli wĕ onlomi; kânde atueni g'ompomo w'ijuwa.

48 Nle be bulini Jisu yĕ, inle; Kao o jena

lemba nl'ijanja sipolo o be jivira.

49 Be bulia enlami gore yĕ, inle; Rera,

zuminla onwanli wam yuwaga râ.

50 Awulinio yĕ nli Jisu, inle; Gĕndaga: oŋwanli wâ are bâ. Ayiviri onlomi mewâ igamba ny'agambio nli Jisu gore yĕ, kâ yĕ agĕndagi.

51 Ndo gw'azuminliĕ, inyongo sĕ alatani nla yĕ awuliniĕ, inle; oŋwanli wâ are bâ.

52 Nle be bambiě wao, inle; igwěra nde ny'avakiliě tola. Be bulini wao yĕ, inle; Jau igwěra ny'orŏgenu arigio yĕ nl'ifwĕ.

53 Yenâ amieni Rerĕ, inle; igwĕra mĕ mo nl'awulinio yĕ nli Jisu, inle; Oŋwanli wâ are bâ. Be jiviri yĕ ayĕmĕ nli nag'wĕ yodu.

54 Yinâ nle elemba zi mbani z'avâ lendio nli Jisu gw'avieniĕ avila go Judia go Jeruselĕm.

EWONJO V.

AVILA vâvâ, avegagi ntyago y'Iju; be kĕnda Jisu avandiĕ go Jeruselĕm.

2 Ndo go Jeruselem nl'igolino ny'adâmbe re eliva, zi fwelio nli nkambini yi Hibru, inle; Bitesde, z'avegagi ampenginlo atani.

3 Go měminâ anlanlagi inlaga inyenge w'ayâgiago, w'apâku, nlěma, nli gânga, ivenginla izyugazyuga s'anĭngo.

4 Kânde gw'egombe, engël'mâri azuminlagi gw'eliva azyugazyuga aningo: omedu o longe suminla, aningo syugazyuga pa, arolizo nkani yedu y'avegagi nl'ayĕ.

5 Ndo avegagi vâvâ onlomi omâri avegagi

nli nkani agomi m'impuma araro nl'impuma enanai.

- 6 Gw'ayeni Jisu ayeniĕ nana bu, nl'amieni yĕ, inle; adĭngi polo nli nkani meyânâ awuliniĕ, inle; O bele tolizo?
- 7 Be jivira oma o jâgâ awulinië, inle; Rera, mi azyele oma go fela mië gw'eliva ja anĭngo m'azyugazyugo; ndo go bia mië, oma'ŋwĕnle e donge kwena go bosyo yam.
- 8 Nle be bulinio yĕ nli Jisu, inle; Gumanle kâ bŏnga inanlo nyâ kâ kĕndaga.
- 9 Nl'onlomi arolizo nyŏngâ mari'nl'agumanliĕ awŏnga inanlo nyĕ nl'agĕndiagĕ: nli ntyugu mĕmo avegagi syânâ.
- 10 Sambo Iju awulini oma o rolizo, inle; nlěnlá syáná; zye kwě go toana inanlo nyá.
- 11 Be jivirě wao, inle; oma o rolizo miě, ayě wulini miě, inle; Wŏnga inanlo nyâ kâ kěndaga.
- 12 Be bambia wao yĕ, inle; Oma mande o wuliniâ, inle; Wŏnga inanlo nyâ kâ kĕndaga?
- 13 Ndo ema rolizo e zye mie oma mě, kânde Jisu alubuwi avila go nkândâ y'avegagi go mbora meyâ.
- 14 Avila vâvâ alĕngio yĕ nli Jisu go nago mpolo y'Anyambia; be bulinio yĕ nli Jisu,

inle; vona, om'atoli; alende mbe nyënle osaun mbe polo më vende fa bia gore wë.

15 Onlomi mewânâ agĕndagi awulini Iju, inle; Jisu ayĕ o rolizĕ.

16 Ndo vâ yinâ Iju w'agâmbizi Jisu nl'aveli joně, kânde alendi isauñ meyinâ g'owenja wi syânâ.

17 Ndo Jisu ayiviri wao, inle; Reri yam e janja koanga egombe zinâ, mi janja kĕ.

- 18 Vâ ndaga yinâ Iju w'awuti Jisu polo go jonĕ, kânde e bundekaini owenja wi syânâ dadiĕ, ndo awuliĕ kĕ, inle; Anyambia nle Reriĕ, avangi okuwĕmĕ egâlani mo nl'Anyambia.
- 19 Nle be jivira Jisu awulini wao, inle; Rěti, mi bulinia'uwe, inle; Onwanla alënge ngulu yi janja mpângâ ayĕmĕ, kao nte jenĕ Rerĕ e denda: kânde ezâmedu zi dendo ndĕ, mezinâ kĕ zi dendo nl'Onwanla.
- 20 Kânde Rerë e tonda Onwania aruminië isaun yodu yi dendo ndëmë; e be tuminië vilo volomë viaganu nia meyinâ, inle; anuwe ga mame.
- 21 Kânde ga nta Rerĕ nŏngunia bende aroliza yo, yenâ toliza Oŋwanla omedu o tŏndo ndĕ.

22 Kânde Rerě e jěkělia omedu, ndo apeni ijěkělia sodu gore Onwanla:

23 Inle; anlaga waodu ga luba Onwanla ga nta duba wao Rere. Omedu e doana aluba Onwanla, e duba ke Rere o romie.

24 Rěti, mi bulinia'nuwe, inle; Omedu o jâgâ agambi mam, nl'ayivira gore oma o romi miĕ, are nl'emĕnlâ z'egombe zodu, nl'alenge ngulu yi bia g'ogara, ndo apiagani avila gw'ijuwa gw'emĕnlâ.

25 Rěti, mi bulinia'nuwe, inle; Igwěra nyi bia, ny'atueni věnâ, go be jâgâ bende inyoi ny'Onwanla w'Anyambia; gamběnle

mŏngi wi jâgâ be doana.

26 Kânde ga nta Rerĕ are nl'emĕnlâ g'okuwĕmĕ, yenâ kĕ aveniĕ gore Oŋwanla go doana nl'emĕnlâ g'okuwĕmĕ.

27 Aveniě kě ngulu go jěkělia, kânde ayě

nle Onwa w'onlomi.

28 Amamani go yinâ; kânde igwĕra nyi bia go nyo, waodu wu re gw'ironginu wi be jâgâ inyoi nyĕ,

29 Kâ wao nŏngwa, mŏngi w'alendi mbia gw'itongwa s'emĕnlâ: ndo mŏngi w'alendi

mbe gw'itongwa s'ijěkělia.

30 Mi alĕnge ngulu yi denda mpângâ miĕmĕ; ga nt'ajâgâ miĕ, yenâ jĕkĕlia miĕ; nl'ijěkělia sam si re rěti; kânde mi bela ntŏndini yam, ndo ntŏndini ya Rerě y'aromi miě.

- 31 Ja mi akamba g'oŋwanji wam, agambi mam mi zye rĕti.
- 32 Ndo re oma'ŋwĕnlĕ o bulia g'oŋwanji wam: kâ mi mia, inle; agamba mi kambo ndĕ g'oŋwanji wam, mi re rĕti.
- 33 Anuwe aromi gore Jŏn, nl'awuliĕ agamba m'omiĕnle.
- 34 Ndo mi bŏnga agamba m'oma, ndo agamba minâ mi bulinia miĕ'nuwe, inle; anuwe ga zunginlo.
 - 35 Ayĕ vegagi ozange wi bamina nl'ovambo: kâ nuwe yiviri vâ oŋwa lĭngo go tŏnda g'ozange wĕ.
 - 36 Ndo mi are nl'agamba'mpolo më viaganu nli Jön: kânde ijanja s'avenio mië nli Rerë go mëniza, vilo mëmo yi janjo mië, yi mieza g'onwanji wam, inle; Rerë aromi mië.
 - 37 Nla Rerë ayëmë y'aromi mië amiezi g'onwanji wam. Anuwe pa jâgâ inyoi nyë nli mari ge'nuwe pa jene egâlani zë.
 - 38 Anuwe azye nl'igambi nyë aloani nl'anuwe: kânde anuwe bŏnga oma o romio ndě.

39 Gělagělarení irěndâ; kânde go yo anuwe bětěnlě anuwe re nl'eměnlâ z'egombe zodu, kâ yo nle yi bulia g'onwanji wam.

40 Ndo anuwe yivira bia gore mie, inle;

anuwe kâ děngani eměnlâ.

41 Mi bŏnga iduba gore anlaga.

42 Ndo mi avoro'nuwe, inle; anuwe azye nl'itŏnda s'Anyambia gore'nuwe.

43 Mi avieni gw'ini nya Reri yam, kâ'nuwe awŏnga miĕ: Jâgâ oma'ŋwĕnlĕ e bia gw'ini nyĕmĕ, ayĕ be bŏngo nl'anuwe.

44 Anuwe kâ jivira sĕ, anuwe yi bŏngana iduba, kâ nuwe avela iduba sɨ pila gore Anvambia dadiĕ?

45 Arangani, inle; mi be sira'nuwe gore Rerë: re *omâri* o be sira'nuwe, inle; Mozës yi bekelio'nuwe.

46 Kânle anuwe ayiviri Mozĕs, gavâ anuwe ayiviri miĕ kĕ: kânde arĕndiĕ g'oŋwanji wam.

47 Ndo jâgâ'nuwe jivira itĕndi sĕ, anuwe kâ jivira agambi mam sĕ?

EWONJO VI.

ISAUÑ meyinâ viaganu alali Jisu go mbeni yi Galaili yi fuelio, inle; Taibiria. 2 Be songa nkândâ mpolo azongi wao yĕ, kânde w'ayeni lembi yĕ y'alendio ndĕ gore
mŏngi w'avegagi nli nkani.

3 Nle be panda Jisu go nomba aloaniĕ tu

gogo nl'ongili wĕ.

4 Nla ntyago yi'ntigo igeva ny'Iju y'azyuzyi piĕre.

- 5 Gw'anlunguni Jisu antyâ më nl'ayenië nkândâ mpolo bia gore yĕ, awulinië Fĭlĭp, inle; Azuwe be kola mpĕmba gwĭ be nyo nle mŏngi sinâ?
- 6 (Awuli yinâ go dembě; kânde amieni ayĕmĕ nte be dendĕ.)
- 7 Be jivira Filip, inle; inkama si disyu mbani si mpemba si zye kwekwe, inle; waodu kâ bonga onwa'zama.
- 8 Omâri w'ongili wĕ, Andru oŋwângwĕ wi Saimŏn Pitĕr awuliniĕ,
- 9 Inle; věná re onwa'nlomi o re nl'amonga m'imba atani nli věre yango vani; ndo yi re sĕ gore awenge mewiná?
- 10 Be bulia Jisu, inle; Vangani anlomi doana tu. (Ndo go mbora meyânâ y'avegagi amanli amenge.) Aloani anlomi tu nli ntango vâ ntousen ntyani.
- 11 Nle be bŏnga Jisu awŏngĕ amŏnga gw'azavinlĕ akeva ageriniĕ mo gore on-

gili, nl'ongili gore *mŏngi* w'avegagi tugetu; nli vĕre kĕ ga nta bela wao.

- 12 Gw'ayori wao, awuliniĕ ongili wĕ, inle; Guminiani inkizi s'atigani, kâ avera ezâma.
- 13 Ndo w'agumini yo mbora mo, ayonia igomi ny'itondo nl'itondo imbani s'inkizi s'amonga mi mpemba s'imba, atani s'atigani viaganu gora wao w'anyeni.
- 14 Gw'ayeni anlomi mewânâ elemba z'alendo nli Jisu w'awuli, inle; Rěti, winâ nle prŏfĭt meyâ y'arueni go bia go ntye yinâ.
- 15 Gw'amieni Jisu sambo, inle; wi be bia awŏngĕ nli ngulu, go pangĕ oga, avâ kĕndiĕ go nomba ayĕ anka.
- 16 Gw'ayili owenja, ongili we w'azuminli go mbeni,
- 17 Nl'agweni wao g'owatanga, alalia go mbeni nla go Kepŭrneŭm. Egombe më z'arueni mpiri, ndo Jisu e duo abia gore wao.
- 18 Nl'avendi mbeni nl'ompunga ompolo w'awoli
- 19 Yenâ gw'anlugi wao vâ inanda ntyaro ge nai, ayeni wao Jisu e kĕnda go mbeni, dalia avia piĕre g'owatanga: nl'arieni wao.
 - 20 Nl'awulinie wao, inle; nle mie, ariani.
 - 21 Nle be tŏnda wao polo go bŏngĕ g'owa-

tanga: azungi bonwa owatanga go mbora y'agendi wao.

22 Ntyugu y'azongi, gw'ayeni mŏngi mĕsâ wu re kumanla pa g'ozamba m̃âri wi mbeni, inle: zyele elende ezĕnle vâvâ, kao z'agĕndi nl'ongili wĕ, kâ Jisu agĕnda gw'elende nl'ongili wĕ, ndo, inle; ongili wĕ w'agĕndagi anka;

23 (Ndo lende yĕnle y'avieni go Taibiria baraba nli mbora y'anyeni wao mpĕmba, gw'azavinli Ovangini akeva:)

24 Gw'ayeni mŏngi mĕsâ sambo, inle; Jisu azyele vâvâ, azyele kĕ ongili wĕ, be kwena wao kĕ g'owatanga, avia go Kepŭrneŭm go buta Jisu.

25 Gw'alĕngi wao yĕ g'ozamba mari wi mbeni, w'awuliniĕ, inle; Onlĕnji, o bia gunu egombe ze!

26 Nle be jivira Jisu awulinie wao, inle; Reti, mi bulinia'nuwe, inle; anuwe buta mie kande anuwe ayeni lemba, ndo kande anuwe anyeni amonga, nl'ayorio.

27 Ayanjani vâ inya si pera, ndo vâ inya měsâ si be doana gw'eměnlâ z'egombe zodu, si be po'nuwe nl'Oŋwanla w'onlomi; kânde ayĕ avĕbio nl'Anyambia ya Rerĕ.

28 Nle be bulini wao yĕ, inle; Azuwe be

denda sĭ, inle; azuwe ga yanje vilo y'Anyambia?

- 29 Be jivira Jisu awulinie wao, inle; Zinâ nle'vilo z'Anyambia, inle; yivirani ye o romio nde.
- 30 Nl'awulini wao yĕ, inle; Elemba ze zi tuminio ndâ, inle; azuwe ga yenle nl'ayiviri wĕ? O denda nde?
- 31 Rerë sazyo s'anyeni mana gw'igi volo; ga nt'arëndio, inle; Avenië wao mpěmba avila g'orova go nya.
- 32 Jisu awulini wao, inle; Rěti, mi bulinia'nuwe, inle; Mozes e pa'nuwe mpemba meyana avila g'orova: ndo Reri yam aye pa'nuwe mpemba y'oreti, avila g'orova.
- 33 Kânde mpěmba y'Anyambia nle yĕ azuminla avila g'orova, ava emĕnlâ go ntye.
- 34 Nle be bulini wao yĕ, inle; sambo Ovangini, va'zuwe mpĕmba meyinâ egombe zodu.
- 35 Be bulia Jisu awulinië wao, inle; mië, nle mpëmba y'emënlâ: omedu o bia gore mië e be jâgâ njanla nyënle: nl'omedu o jivira mië e be jenla esove nyënle.
- 36 Ndo mi abulinia'nuwe, inle; anuwe ajeni mie, ndo anuwe jivira.

- 37 Waodu w'avenio miĕ nli Rerĕ, wi be bia gore miĕ; nl'omedu o bia gore miĕ, mi avinizĕ du.
- 38 Kânde mi azuminli avila g'orova, aranga go janja ntŏndini yam, ndo ntŏndini y'oma o romi miĕ.
- 39 Nli ntŏndini ya Rerĕ o romi miĕ nle yinâ, inle; mi ga verize omâ nâ mâri gore wao w'avenio miĕ nle yĕ, ndo mi kâ fâ tonguniĕ go ntyugu nuwunla.
- 40 Nla yinâ nle ntŏndini ya Rerĕ o romi miĕ, inle; omedu e jena Oŋwanla nl'ayiviriĕ, kâ dĕnga emĕnlâ z'egombe zodu: kâ mi tonguniĕ go ntyugu nuwunla.
- 41 Nle be sâza Iju azâzini yĕ, kânde awulia, inle; miĕ nle mpĕmba y'azuminli avila g'orova.
- 42 Be bulia wao, inle; Winâ aranga Jisu Onwa wi Josef, reri ye nli ngi ye yi re'zuwe avoro? ndo e bulia yenâ se, inle; mi azuminli avila g'orova?
- 43 Nle be jivira Jisu nl'awulinie wao, inle; Azâzani anuweme.
- 44 Zyele oma děnga ngulu yi bia gore miě, kao Rerě y'aromi miě aduriniě: ka mi atonguniě go ntyugu nuwunla.
 - 45 Re těndo pa nl'iprofit, inle; Waodu wi

be něnjo nl'Anyambia. Waodu wu re jâgâ pa nl'anlěnjio nli Rerě, e bia gore miě.

- 46 Aranga, inle; omedu are jena pa Rerĕ, kao ayĕ o pila gore Anyambia, ayĕ ajeni Rerĕ.
- 47 Rěti, mi bulinia'nuwe, inle; Omedu o jivira gore miě, are nl'eměnlâ z'egombe zodu.
 - 48 Miĕ, nle mpĕmba y'emĕnlâ mezânâ.
- 49 Rerĕ sani w'anyeni mana gw'igi'volo, ndo w'ajuwi.
- 50 Yinâ nle mpěmba y'asuminla avila g'orova, yi re oma kâ nya yo, kě ayuwa.
- 51 Miĕ, nle mpĕmba y'emĕnlâ y'asuminla avila g'orova: jâgâ omedu nya mpĕmba yinâ, e be doana egombe zodu: kâ mpĕmba yi be po nle miĕ, nle ozyonli wam wi be po miĕ, vâ emĕnlâ z'intye.
- 52 Vâvâ alovagi Iju mpaga, wao nla wao, inle; Oma winâ kâ pa'zuwe ozyonli wĕ sĕ go nya wo?
- 53 Be bulia Jisu awulinië wao, Rěti, mi bulinia'nuwe, inle; Kao anuwe nya ozyonli w'Oŋwa w'onlomi, ayŏnga kĕ ntyini yĕ, anuwe azye'nl'emĕnlâ gw'ikuwi yani.
- 54 Omedu nya ozyonli wam, nl'ayŏnga ntyini yam, are nl'emĕnlâ z'egombe zodu;

kâ yĕ be năngunio nle miĕ go ntyugu nu-

- 55 Kânde ozyonli wam nle inya rěti, nli ntyini yam nle ijŏnga rěti.
- 56 Omedu nya ozyonli wam, nl'ayŏnga kë ntyini yam, e doana nla miĕ, kâ mi doana nla yĕ.
- 57 Ga nt'are Rerë yi doana, y'aromi mië, kâ mi doana nla Rerë: yenâ omedu nya mië, e be doana nla mië.
- 58 Yinâ nle mpěmba meyânâ, y'azuminli avila g'orova; aranga ga nt'anyeni Reri sani mana, kâ wao juwa; omedu nya mpěmba meyinâ e be doana egombe zodu.
- 59 Isauñ meyinâ y'awulio ndě gw'anlěnjagě go nago y'Anyambia, go Kepŭrneŭm.
- 60 Awenge gore egândâ zĕ, gw'ayâgiu nyo w'awuli, inle; Nyinâ igamba, iyâle; mande o re kâ jâgâ nyo?
- 61 Gw'amieni Jisu nl'okuweme, inle; ongili we wi saza go nyo, awulinie wao, inle; Anuwe kwezo nli nyina?
- 62 Ande ja be jena'nuwe Oŋwa w'onlomi e panda gw'igonu gw'avegagiĕ gw'alonga?
- 63 Inlinia nyo pa eměnlâ; ezyonli wi zyel'isyâlâ: agamba mi kambo miě'nuwe mo nle inlinia, mo kě nl'eměnlâ.

64 Ndo awewâ gore'nuwe wi jivira. Kânde Jisu amieni gw'avakili wu re wi jivira, nl'oma be kotize.

65 Nle be bulinië wao, inle; Yenâ re mi abulinia'nuwe, inle; zyele oma lĕnge ngulu yi bia gore miĕ, kao y'apenio yĕ nle Reri yam.

66 Avila gw'egombe mezânâ awenge gw'egândâ zĕ w'avini, kâ w'avâ kĕnda nl'ayĕ nyĕnle.

67 Nle be bulia Jisu awulini igomi nl'avani ongili, inle; anuwe be fwinia kë?

68 Be jivira Saimon Piter, inle; Ovangini, gore mande be kenda'zuwe? Awe re nl'agamba m'emenla z'egombe zodu.

69 Nl'azuwe jivira, nla mia rĕti, inle; awĕ Krais meyânâ, Oŋwa w'Anyambia yi doana.

70 Be jivira Jisu wao, inle: Mi azye pinja pa'nuwe igomi nl'avani, ndo sambo, omâri gore'nuwe onyambe?

71 Agambi g'onwanja Judas Aiskaraiöt onwa wi Saimön; kânde ayĕ be kotizĕ, avegagi omari gore ongili igomi nl'avani.

EWONJO VII.

ISAUN meyinâ viaganu Jisu agĕndagi go Galaili: kânde e jivira kĕnda go Judia, kânde Iju w'a⊽eli jonĕ.

- 2 Nli'ntyago y'ilako y'Iju y'azyusyi piĕre.
- 3 Nle be bulia awângi yĕ, inle; Lubuwa vĕnâ, nl'agĕnda go Judia, inle; egândâ zâ kĕ ga yenle ijanja si janjo ndâ.
- 4 Kânde zyele oma e denda ezâma go ntyâria, ndo e bela ayĕmĕ mio g'obwĭ. Jâgâ o denda isauñ yinâ, ruminia okuwâ go ntye.
 - 5 (Kânde nlâ awângi yĕ wi jivirĕ.)
- 6 Nl'awulini Jisu wao, inle; egombe zam zi pa bia: ndo egombe zani, zi re keka pa egombe zodu.
- 7 Ntye yinâ y'alĕnge ngulu yi numba'nuwe; ndo miĕ numbo nle yo, kânde mi mieza vâ yo, inle; ijanja sa yo, si re sibe.
- 8 Gĕndani go ntyago yinâ: Mi agenda vâte vĕnâ go ntyago yinâ; kânde egombe zam zi pa tua go bia.
- 9 Gw'awuliniĕ wao agamba minâ, arigani go Galaili.
- 10 Ndo gw'agĕndi awângi yĕ, be kĕndĕ kĕ go ntyago, aranga g'obwĭ, ndo ga ntyâria.
- 11 Nle be buta Iju awute go ntyago nl'awulia, inle; Are gwi?
- 12 Nle be sâzaga inkândâ wao nla wao polo g'oŋwanji wĕ: kânde awĕwâ w'awuli, inle; Ar'omâ mbia; nl'awuli am̃âri, inle; Nyawĕ, ndo e temiza anlaga.

13 Ndo zyele oma agambi g'oŋwangi, wĕ g'obwĭ, nl'itia s'Iju.

14 Ndo g'ogaregare wi'ntyago, avandi Jisu go nago mpolo y'Anyambia nl'anlĕnja.

15 Be mami Iju, inle; Oma winâ e mia itendâ se, e pa nenga?

16 Be jivira Jisu awulini wao, inle; Inenji sam, arang'isam, ndo s'oma o romi mie.

17 J'âma denda ntŏndini yĕ, e be mia g'oŋwanja w'inĕnja, ja si pila gore Anyambia, ntyâ mi kamba g'oŋwanja wa miĕmĕ.

18 Omedu o kamba g'onwanja w'okuwëmë, e buta ivendi nyëmë: ndo oma buta ivendi ny'oma oromië, aye re rëti, nl'azyele sibe gore yë.

19 Mozës e zye peni'nuwe ivanga, ndo zyele oma gore'nuwe o penjavenja ivanga? Anuwe bela jona miĕ ande?

20 Be jivira anlaga nl'awuli, inle; O re

nl'onyambe: mande bela jonâ?

21 Be jivira Jisu awulini wao, inle; Mi ajanji evilo emari, ndo anuwe du anuwe mama.

22 Nl'avenio'nuwe nle Mozĕs ikĕra, (aranga kânde nle si Mozĕs, ndo si rerĕ;) nl'anuwe kĕra oma g'owenja wi syânâ.

23 Jâg'âma akĕro g'owenja wi syânâ, inle;

ivanga nyi Mozĕs ny'ayono; anuwe bendinla miĕ kânde mi atolizi oma g'owenja wi syânâ?

24 Ayēkēliani go njeni, ndo yĕkēliani ijēkēlia s'ârēti.

25 Nle be bulia awewa gore wao wi Jeruselem, inle; Wina arangi ye o buto nli wao go jona?

26 Ndo vona, e kambaga g'obwi, wi bulia mpângâ gore yĕ. Anĕrŏ wi voro, inle; winâ nle Krais rĕti?

27 Ndo onlomi winâ, azuwe avoro gw'avilĕ: ndo go be bia Krais, zyele oma be mia gw'apilĕ.

28 Nle be tonga Jisu go nago mpolo y'Anyambia gw'anlënjië, inle; anuwe avoro mië, anuwe avoro kë gw'apli mië; kâ mi bia miëmë, ndo oma o romi mië, ayë nle rëti, o re'nuwe amie yë.

29 Ndo mi avoro yĕ, kânde mi pila gore yĕ, kâ yĕ toma miĕ.

30 Nl'aveli wao go bongë; ndo zyele oma arali aga gore yë, kande igweri nyë nyi pa bia.

31 Nle be jivira anlaga'wenge gore yĕ nl'awulia, inle; go be bia Krais, e be denda lemba viaganu nl'ayanjo nl'oma-winâ?

- 32 Nl'ayâgiu Ifaraisi, inle; anlaga wi sâza isauñ meyinâ g'oŋwangi wĕ; be toma Ifaraisi nl'imĭnisĕ impolo nlami y'isâzyĕ go kotizĕ.
- 33 Nle be bulia Jisu awulinië wao, inle; Vâ onwa lĭngo wakwĕ, mi doana nla'nuwe: gambĕnle mi kĕnda gore oma o romi miĕ.

34 Anuwe be buta mie, ndo anuwe be denga *mie*: nli *mbora* yi doana mie, *gogo* anuwe lenge ngulu yi bia.

35 Nle be bulia Iju, wao nla wao, inle; e be kënda gwi, kâ'zuwe alëngë? e be kënda gore möngi w'apazangani gw'Alöngâ, anlënja Alöngâ?

36 Igamba nyinâ ny'agambo nde nyi re se. Inle; anuwe be buta mie; ndo anuwe be denga *mie*: nli mbora yi doana mie; gogo anuwe lenge ngulu yi bia?

37 Go ntyugu nuwunla, *ntyugu* meyâ mpolo yi ntyago, agumanli Jisu nl'arongiĕ, inle; Ja omedu jena esove kâ bia gore miĕ go jŏnga.

38 Oma o jivira miĕ, ga nt'awulia irĕndâ, inle; gw'iwum nyĕ be pova ilâvi y'anĭngo mi doana.

39 (Ndo nyinâ ny'awulio ndĕ g'oŋwanji w'Inlinla nyi be dĕngo wao wi jivirĕ: kânde Inlinia ny'Orunda nyi duo nya po, kânde Jisu e duo pendizo.)

- 40 Anlaga'wenge sambo, gw'ayâgiu wao igamba nyinâ w'awuli, inle; Rĕti, winâ nle Prŏfĭt.
- 41 Awuli amari, inle; Wina nle Krais. Ndo awewa w'awuli, inle; Krais e be bia avila go Galaili?
- 42 Irĕndâ yi bulia, inle; Krais e bia gw'imbamba si Devid, nl'avila go nkala yi Bĕtleĕm y'avegagi Devid?
- 43 Yena avegagi obanwana w'anlaga g'onwanji we.
- 44 Nl'aveli awewa gore wao go kote; ndo zyele oma o rali aga gore ye.
- 45 Nle be bia nlami y'isâzyĕ gore imĭnisĕ impolo nl'Ifaraisi; be bulini wao, inle; Anuwe numbe bagĕ sĕ?
- 46 Be jivira nlami y'isâzyĕ, inle; zyele oma kamba g'oma winâ.
- 47 Nle be jivira Ifaraisi wao, inle; Anuwe atemizo kě?
 - 48 Mŏngi w'e wonjo, genâ Ifaraisi w'ajivirĕ?
- 49 Ndo mŏngi sinâ wu re w'amie ivanga w'asavo.
- 50 Nikodimo awulini wao, (ayĕ y'avieni gore Jisu ogwĕra avegagi vâvâ, inle,)

51 Ivangi nyazgo nyi jěkělia oma ayě yágino râ. nl'amia nte dendě?

52 Be jivira wao nl'awulinie, inle; Awe kë pila go Galaili? Gëlagëla nl'ayenli kânde zvele profit bia avila go Galaili.

53 Be kĕnda waodu gw'inago sao.

EWONJO VIII.

GENDI Jisu go nomba y'Ioliv:

A 2 Nl'ibanga ntye mpiri be fâ bia go nago mpolo y'Anyambia, nl'anlaga waodu w'avieni gore yĕ; aloaniĕ tu anlĕnja wao.

3 Be baga iskraib nl'Ifaraisi gore yĕ omanto mâri o gotio e bando; gw'aloanizi wao

yĕ tu g'ogaregare,

4 Be bulini wao yĕ, inle; Onlĕnji, omanto winâ agotio e nana nl'onlomi, gw'idendi sĕmi.

- 5 Ndo Mozes gw'ivanga azombi'zuwe, inle; onlongâ mewina ga wolo nl'ado: ndo o bulia sĕ?
- 6 W'awuli yenâ, go dembě, inle; wi ga lěnge ndaga go sâzizě. Ndo Jisu alěmbi, nl'arendi ye go ntye nl'omeno we, egâlani ga e jâginu wao.

7 Yenâ gw'avambiagi wao yĕ, be kumanlĕ awulini wao, inle; O re gore'nuwe mbe fâ, e ga longe vungě ido.

8 Nie be få děmbiě, nl'arěnda go ntye.

9 Nla wao w'ayâgiu nyo, w'azurio nl'irĕmi yaomĕ, be kâgwa wao omâri omâri pakilia nl'anĕrŏ, ge agĕnda gore anuwunla; arigani Jisu ayĕ anka, nl'omanto kumanla pa g'ogaregare.

10 Gw'anlöngunia Jisu okuwe, ayenie omanto dadie, be bulini ye, inle; Omanto wa w'azaziza wu re gwi? zyele oma o keva?

11 Be bulič, Zyele oma, Rera. Nl'awulinio yĕ nli Jisu, inle; miĕ kĕ kevâ: gĕndaga, alend'ibe nyĕnle.

12 Nle be fâ bulia Jisu awulini wao, inle; miĕ nle ozange wi ntye: o be songa miĕ, e be kĕnda go mpiri, ndo e be doana nl'ozange w'emĕnlâ.

13 Be bulinio yĕ nl'Ifaraisi, inle; sambo o bulia g'oŋwanja w'okuwâmĕ; agambi mâ mi zye rĕti.

14 Be jivira Jisu awulini wao, inle; Vanganli mi abulia g'onwanja w'okuwam, agambi mam mi re reti: kânde mi avoro gw'avili mie; nla go kenda mie; ndo anuwe zye ngulu yi bulia'nle; gw'avili mie, nla go kenda mie.

15 Anuwe jěkělia nl'ozyonli: mi jěkělia oma.

16 Ndo jâgâ mi jĕkĕlia, ijĕkĕlia sam si re rĕti: kânde mi azye anka, ndo miĕ nla Rerĕ y'aromi miĕ.

17 Nla gw'ivangi nyani kë re tëndo pa, inle; agamba m'anlaga vani mi re rëti.

- 18 Miĕ nle oma o bulia g'onwanja w'okuwam; nla Rerĕ o romi miĕ, e bulia g'onwanji wam.
- 19 Nle be bulini wao yĕ, inle; Reri yâ are gwĭ? Be jivira Jisu, inle; Anuwe mɨa miĕ, nlâ Reri yam: kânle anuwe amie miĕ, anuwe kâ mia Reri yam kĕ.
- 20 Agamba minâ m'awulio nle Jisu go nŏntye y'igumba, gw'anlĕnjagĕ go nago mpolo y'Anyambia: nla tu'oma o rali agâ gore yĕ, kânde igwĕri nyĕ nyi duo ny'abia.
 - 21 Nle be fâ bulinio wao nli Jisu, inle; mi akĕndaga, nl'anuwe be buta miĕ, nl'anuwe be juwa nl'ibe sani: go kĕnda miĕ, anuwe lĕnge ngulu yi bia.
 - 22 Nle be bulia Iju, inle; e be s'ajuwë? kande awuli, inle; go be kënda mië, anuwe lënge ngulu vi bia.
 - 23 Nl'awulinie wao, inle; Anuwe pila go ntye; mi avili gw'igonu: anuwe nle yi ntye yinâ; mi aranga yi ntye yinâ.
 - 24 Yenâ awulini miĕ'nuwe, inle; anuwe

be juwa nl'ibe sani; kânde jâgâ'nuwe jivira, inle; miĕ nle yĕ; anuwe be juwa nl'ibe sani.

- 25 Nle be bulini wao yĕ, inle; Awĕ mande? Nl'awulini Jisu wao, inle; nle yĕ awulini miĕ'nuwe gw'avakili.
- 26 Mi are nl'isauñ imienge go kamba, nla go jěkělia gore'nuwe; ndo ayě o romi miě, aye re rěti: yenâ kamba miě go ntye nt'ayâgiu mie gore yě.
- 27 Wi kotiza, inle; agambi nla wao g'onwanja wa Rere.
- 28 Nle be bulino wao nli Jisu, inle; Go be tombinla'nuwe Onwa w'onlomi, gambĕnle anuwe be mia, inle; miĕ nle yĕ: nla zyele ezâma zi dendo miĕmĕ; ndo ga nt'alĕngio mie nle Reri yam, mi kamba isauñ meyinâ.
- 29 Nl'oma o romi miĕ, are nla miĕ; Rerĕ arigi miĕ anka; kânde mi denda ya meyânâ yi tŏndiĕ egombe zodu.
- 30 Gw'agambiĕ agamba minâ, awenge w'ayivirĕ.
- 31 Nle be bulia Jisu awulini Iju mesânâ w'ayivirĕ, inle; Ja'nuwe doana nl'igambi nyam; gambĕnle anuwe nle ongili wam rĕti;
- 32 Nl'anuwe be mia omiënle, kâ omiënle panga'nuwe awâ-ntye.

- 33 Be jivira wao yĕ, inle; azuwe nle îbamba si Ebream, azuwe pegaga nyongo y'omedu: o bulia sĕ, inle; Anuwe be pango awâ-ntye.
- 34 Be jivira Jisu wao, inle; Rěti, mi bulinia'nuwe, Omedu e denda mbe aye nle nyongo y'ibe.
- 35 Nli nyongo e doana egombe zodu go nago, ndo Onwanla e doana egombe zodu.
- 36 Ja'nuwe pango awâ-ntye sambo nl'Oŋwa nlomi, gambĕnle anuwe be doana awântye rĕti.
- 37 Mi avoro, inle; anuwe nle ibamba si Ebream; ndo anuwe bela jona miĕ, kânde igambi nyam nyi zye nli mbora gore'nuwe.
- 38 Mi akamba nta re mi ajena pa, nli Reri yam: kâ'nuwe denda nta re'nuwe jena pa, nla Reri yani.
- 39 Be jivira wao awulinië, inle; Ebream nle reri yazgo. Awulinio wao nli Jisu, inle; Ja'nuwe nle awanla wi Ebream, gambĕnle anuwe kâ janja ijanja si Ebream.
- 40 Ndo věná anuwe bela jona miě, oma o wulini'nuwe omiěnle w'ayâginu miě gore Anyambia. Ebream e denda yenâ.
- 41 Anuwe denda ijanja sa Reri yani. Be bulia wao awulinie, inle; Azuwe jano nli

bandanië; azuwe re nle Rerë mari, inle; Anyambia.

42 Be bulinio wao nle Jisu, inle; Jàgâ Anyambia nle Reri yani; anuwe kâ tŏnda miĕ, kânde mi avieni avila gore Anyambia: miĕ kĕ, mi bia miĕme, ndo aromi miĕ.

43 Ande mě zi re'nuwe agotiza nkambini yam? kânde anuwe lčnge ngulu yi sindinla

agambi mam.

44 Anuwe ya reri yani onyambe, nli ntěndini ya reri yani yi dende'nuwe: w'avegagi eyonisi w'anlaga avila gw'avakili, nla e doana g'omiěnle; kânde zyele omiěnle nla wo. Ja akamba si noka, e kamba ayěmě: kânde ayě onoki nla rerě ya so.

45 Ndo kânde mi bulinis'assee omiĕnle,

anuwe jivira miĕ.

46 Mande o re gore'nuwe o suria mie nl'ibe? Nla ja mi akamba omiente ande me, zi re'nuwe avivira mie?

47 Omedu o re gore Anyambia, e jâgâ agamba m'Anyambia samba, anuwe jâgâ me kânde anuwe ga y'Anyambia.

48 Be jivira Iju awulinič, inle; Azuwe komba rčti, inle; awč nle oma wi Semeria, nl'o re nl'onyambe?

49 Be jivira Jisu, inle; mi azye nl'onya-

mbe; ndo mi duba Reri yam; ndo anuwe pĕdia miĕ.

- 50 Nla mi buta ivendi nyam: re omari o buta nla jekelia.
- 51 Gĭlígĭlĭ mi bulinia'nuwe, inle; Ja oma penjavenja igambi nyam, e be jena ijuwa.
- 52 Nle be bulia Iju gore yĕ, inle; Vĕnâ azuw'avoro, inle; o re nl'onyambe. Ebream ajuwi, nl'ipròfit, ndo o bulia'nle; J'âma penjavenja igambi nyam e be jena ijuwa.
- 53 O re viaganu nla reri yazyo Ebream o re juwa pa? nl'iprofit wi re juwa pa: o panga okuwâ ga mande?
- 54 Be jivira Jisu, inle: Ja miĕ duba miĕmĕ, idubi sam si zyel isyâlâ: ndo Reri yam e duba miĕ, o bulio nl'anuwe, inle; ayĕ nle Anyambia yani.
- 55 Ndo anuwe amie yĕ; ndo mi avoro yĕ: ja mi tâ bulia'nle; mi amie yĕ, gambĕnle mie nle onoki ga'nuwe: ndo mi avoro yĕ, nli penjavenja igambi nyĕ.
- 56 Reri yani Ebream arondi polo go jena ntyugu yam; ayenie yo, nl'arondie.
- 57 Nle be bulinio yĕ nl'Iju, inle; O pa tua agomi mi mpuma atani, nl'ayeniâ Ebream?

58 Awulini Jisu wao, inle; Rĕti, mi bulinia'nuwe: Ebream loanaga râ, mi avegagi.

59 Nle be bŏnga wao ado avungĕ; ndo Jisu ayumbunli okuwĕ, agâginle nago mpolo y'Anyambia g'ogaregare yao, aviagani baraba.

EWONJO IX.

W'APIAGANI Jisu, ayeni onlomi o vegagi ipâku avila go njani yĕ.

2 Be bambia ongili wě avambiě, inle; Onlěnji, mande alend'ibe, onlomi winâ, mbě izâmbi yě, gw'ayanio yě ipâku?

3 Be jivira Jisu, inle; Arang'oma winâ alend'ibe, nlâ izambi yĕ; ndo ayanio ipâku, inle; ijanja s'Anyambia si ga ruminio gore yĕ.

4 Mi ga yanje vilo y'oma o romi mie va pare omanda; kande ogwera bia va wo, zyele oma denga ngulu go janja.

5 Vâ lĭngo wi re miĕ go ntyĕ, miĕ nle ozange wi ntye.

6 Gw'agambiĕ yenâ, arueniĕ go ntye, avangi irâi nl'igwana, agiliĕ yo gw'antyâ m'onlomi w'ipâku.

7 Nl'awulinië yë, inle; Gënda go sâvu-

nla go mbeni yi Sailomi (yi pivia, inle; Itomo.) Be këndë azavunlë nl'avieni jena.

- 8 Ezogo nli mŏngi w'ayeniĕ gw'alonga nl'amieni, inle; avegagi ipâku; be bulia wao, inle; Winâ arang'oma o loanagi tu anlĕgiraga?
- 9 Be bulia awewa, inle; Wina nle ye; amari w'awuli, inle; Are'galani ga ye: ndo awulia, inle; mie nle ye.
- 10 Awulini wao yĕ, inle; sambo, antyâ mâ m'anlungunlo sĕ?
- 11 Be jivirë awalini wao, inle; Onlomi o fwelio'nle; Jisu avangi irâi agila yo gw'antyâ mam, kâ yĕ bulini miĕ, inle; Gĕnda go mbeni yi Sailomi, azâvunla: be kĕnda miĕ azâvunla, nl'ayeni miĕ.
- 12 Nie be bulinia wao yĕ, inle; Are gwĭ? Nl'awuliĕ, inle; mi pa mia.
- 13 Nie be baga wao gore Ifaraisi onlomi o vegagi ipaku gw'alonga.
- 14 Ndo avegagi owenja wi syânâ gw'avangi Jisu irâi, nl'anlungunla antyâ mĕ.
- 15 Nle be fâ bambio ye nl'Ifaraisi ke, inle; alengie njeni se? Be jivire wao, inle; Agili irâi gw'antyâ mam, be sâvunla mie, nla jena mie.
 - 16 Nle be bulia awewâ w'Ifaraisi. inle;

Onlomi wina aranga oma w'Anyambia, kande e penjavenja owenja wi syana. Awuli amari, inle; Jaga onlomi wina nle oma mbe, ka denga ngulu yi denda lemba yina se? Nl'avegagi ozungakanio gore wao.

17 Be fâ bulinia wao ema w'ipâku, inle; O bulia sĕ g'oŋwanji wĕ, inle; anlungunlo antyâ mâ? Awuliĕ, inle; Ayĕ prŏfĭt.

18 Ndo Iju wi jivira g'onwanji wĕ, inle; avegagi ipâku, kâ yĕ jena, kao wao w'afwelia pa izâmbi y'onlomi o nungunlo antyâ mĕ.

19 Be bambia wao, inle; Winâ nle oŋwanli wani onlomi, o bulio'nuwe, inle; ayanio ipâku? Ndo vĕnâ e jena sĕ?

20 Be jivira izâmbi yĕ awulini wao, inle; Azuwe avoro, inle; winâ nle oŋwanli waz-yo, o yanio ipâku:

21 Ndo osauñ wi pangĕ jenâ vâtĕ vĕnâ, azuwe pa mia; ge oma o nungunia antyâ mĕ, azuwe amie; atueni oma; vambiani yĕ; e be kamba ayĕmĕ.

22 Agamba mina m'awulio nl'izambi ye, kande w'arieni Iju; kande Iju w'aluo w'abondi, inle; ja omedu be mema, inle; aye file Krais, e ga rombo go nago y'Anyambia.

23 Awuli izâmbi yĕ, inle; sambo, Atueni oma; vambiani yĕ.

- 24 Nle be fâ felia wao onlomi o vegagi ipâku, nl'awuliniĕ, inle; Zuminia Anyambia: azuwe avoro, inle; onlomi winâ ar'omâ mbe.
- 25 Be jivirě awulini wao, inle; Ja aro mbe ge az'ombe, mi pa mia; osauñ mâri wu re mie mia pa, inle; avegagi mie ipâku, vâte věnâ mi ajeni.
- 26 Nle be fâ bulini wao yĕ, inle; Alendi sĕ gore wĕ? anlungunli antyâ mâ sĕ?
- 27 Be jivirě awulinia wao, inle; mi abulini'nuwe; ndo anuwe jivira jâgâ: Anuwe bela fâ jâgâ sĕ? anuwe bela doana ongili wĕ?
- 28 Be tâva wao yĕ, nl'awuliniĕ, inle; Awĕ nle ongili wĕ; ndo azuwe nle ongili wi Mozĕs.
- 29 Azuwe avoro, inle; Anyambia agamba nli Mozĕs; ndo gw'eza zinâ, azuwe pa mia gw'apilĕ.
- 30 Ayiviri onlomi mewânâ, awulini wao, inle; winâ nle osauñ wi mamu, inle; anuwe mie gw'apilĕ, ndo ge anlungunli antyâ mam.
- 31 Ndo azuw'avoro, inle; Anyambia ayâginu anlaga ve; ndo ja omedu azavinlaga Anyambia, kĕ janja ntŏndini yĕ, ayĕ be jâgenu ndĕ.

32 Ntye yi ga pakilie re jâginu pa, inle; omedu anlungunli antyâ m'oma o yanio ipâku?

33 Kânle onlomi winâ arang'oma w'Anyambia, e tâ děnga ngulu yi janja mpângâ.

34 Be jivira wao awulinië, inle; Awë ayanio nl'ibe sitevo, awë nënja'zuwe? Nl'agâguni wao yë.

35 Ndo gw'ayâgiu Jisu, inle; w'agâguniĕ, nl'alĕngiĕ yĕ, be buliniĕ yĕ, inle: O jivira gore Onwanla w'Anyambia?

36 Be jivirë awulia'nle; Ayë mande, Rera, kâ miĕ jivirë?

37 Nl'awuli Jisu, awuliniĕ, inle; Om'ajenĕ, nle yĕ o kamba nl'awĕ.

38 Be buliĕ, inle; Ovangini, mi ajivira. Nl'azavinlĕ vĕ.

39 Nl'awuli Jisu, inle; Vâ ijĕkĕlia mi abieni go ntye yinâ, inle; mŏngi wi re jena, kâ wao jena: nli mŏngi wi jena, kâ wao pango ipâku.

40 Nl'awĕwâ w'Ifaraisı wu re nl'ayĕ, gw'ayâgiu wao agamba minâ, awuliniĕ, inle; Azuwe ipâku kĕ?

41 Be bulini Jisu wao, inle; Jâgâ'nuwe re apâku, gambĕnlĕ anuwe alĕnge ntyĕmbâ, ndo anuwe bulia, inle; azuwe jena, sambo, ibe sani si tigani.

EWONJO X.

PETI, mi bulinia'nuwe, O be tua ayinginla nl'ompombana go nago y'adâmbe, ndo e panda wogo yĕnle, ayĕ ofe nl'opodunla nago.

2 Ndo oma o jinginla nl'ompombana, ayĕ nle oma o penjavenja adâmbe.

3 Gore yĕ openginla iguge nungunla; kâ adâmbe jâgâ inyoi nyĕ: kâ yĕ fwelia adâmbe imĕ gw'ana, nl'agĕndia mo gw'igala.

4 Go be kĕndiza adâmbe imĕ; e kĕnda g'obosyo mo, kâ adâmbe songĕ: kânde m'avoro inyo nyĕ.

5 Ndo m'azonge ogĕnda, ndo mi be fangĕ; kânde m'amie inyoi ny'agĕnda.

6 Egâmba zinâ z'agâmbio nle Jisu gore wao: ndo wi kotiza isauñ y'agambiĕ wao.

7 Nle be fâ bulia Jisu awulinia wao, inle; Rěti, mi bulinia'nuwe, inle; miĕ nle igugi ny'adâmbe.

8 Waodu w'avieni g'obosyo yam'w'avegagi ife nl'ipodunla *si nago*; ndo adâmbe mi jâgenu wao.

9 Miĕ nle iguge: jâgâ omedu jinginla nli miĕ, e be sunginlo, kâ yĕ jinginlaga nl'agâgwaga, nli dĕnga inyezo.

- 10 Ofe e bia, kao go jufa, nla go jona, nla go jiliza: ndo mi avieni, inle; wu ga lĕnge emĕnlâ; kâ wao dĕnga zo viaganu.
- 11 Miĕ nle ovenjavenji w'adâmbe ombia: ovenjavenji w'adâmbe e pa emĕnlâ zĕ gw'adâmbe.
- 12 Ndo omâ po, arang'ovenjavenji w'adâmbe o re niva adâmbe, ayeniĕ njĕgâ yi bia; e tiga adâmbe, avanga; kâ njĕgâ kota me, avazangane adâmbe.
- 13 Omâ po e fanga, kânde ayĕ omâ po, kâ yĕ anaka adâmbe.
- 14 Miĕ nle ovenjavenji w'adâmbe embia, nla mi avoro adâmbe mam; nli mio nli mam.
- 15 Ga nte mio mie nli Rere; yenâ mi mia Rere ke: ka mie dimbinia emenia zam gw'adamba.
- 16 Mi are nl'adambe amenle, mi re aza g'olemba wina: mi ga vaga mo ke, mi jaga inyoi nyam; yi be doana olemba omari nl'ovenjavenji omari.
- 17 Yena tondo mie nli Reri yam, kande mi dimbinla emenla zam, inle; ka mie fa bonga zo.
- 18 Zyele oma bonginla mič zo, ndo mi alimbinli zo mičmč. Mi are nli ngulu yi

dimbinla zo, mi are nli ngulu yi fâ bŏnga zo. Ivangi nyinâ, mi awŏngi *nyo* avila gore Reri yam.

19 Avegagi ibanwana s'Iju g'onwanji isaun meyina.

20 Be bulia awenge, inle; are nl'onyambe, nl'are kĕ eranlia; anuwe jâgenu yĕ sĕ?

- 21 Awulini amâri, inle; meminâ ga agamba m'oma o re nl'onyambe. Onyambe kâ nungunla antyâ m'ipâku?
- 22 Nl'avegagi go Jeruselĕm go ntyago yi davia, nl'avegagi egombe zi mpungavunga.
- 23 Be kâmbaga Jisu gw'evungu zi Sŏlomŏn go nago mpolo y'Anyambia.
- 24 Nle be bia Iju agombinlě, nl'awuliniě, inle; olĭngo nde wi pangâ'zuwe dova mpaga? Jâgâ awě nle Krais wulinia'zuwe buku.
- 25 Be jivira Jisu awulini wao, inle; mi abulinia'nuwe; ndo anuwe jâginu miĕ; vilo yi janjo miĕ nl'ini nya Reri yam yi mieza g'oŋwanji wam.
- 26 Ndo anuwe jivira, kande anuwe arang' adambe mam, ga nt'abulinia mie'nuwe.
- 27 Adâmbe mam mi jâgâ inyoi nyam, kâ mi mia mo, kâ mo songa miĕ:
 - 28 Kâ mi pa mo emĕnlâ z'egombe zodu;

nla mi azye ngulu yi pera, nla zyel'oma o re ngulu yi bŏnga mo gw'agâ mam.

- 29 Reri yam, y'aveni mo miě, aro mpolo viaganu nla waodu; nla zyel'oma o re ngulu yi bŏnga gw'agâ wa Reri yam.
 - 30 Miĕ nla Reri yam azuwe omo.
 - 31 Nle be fâ bŏnga Iju ado go pungĕ.
- 32 Be jivira Jisu wao, inle; vilo via yenge avila gore Reri yam, y'aruminio miĕ'nuwe; vâ gweni vilo nde meyâ zi punga'nuwe miĕ ado?
- 33 Be bulinia Iju awulinië, inle; vâ evilo evia azuwe avunge wë: ndo gw'itâva s'Anyambia; nla kânde awë oma, o panga okuwâmë Anyambia.
- 34 Be jivira Jisu wao, inle; zye tĕndo pa gw'ivangi nyani, inle; mi awulia'nle; Anuwe nle Anyambia?
- 35 Ja aveli wao, inle; Anyambia gore mŏngi w'avieno nl'agamba m'Anyambia, kâ irĕndâ y'azâzi;
- 36 Anuwe bulia gore yĕ o mĕpio nli Rerĕ, nl'aromi go ntye, inle; o tâva Anyambia kânde mi abulia'nle; miĕ Oŋwanla w'Anyambia?
- 37 Ja mi adenda ijanja sa Reri yam ayivirani mič.

38 Ndo ja mi denda, vanganli anuwe yivira miĕ, yivirani vilo: kâ'nuwe mia nl'ayivira, inle; Rerĕ are gore mie, nla miĕ gore yĕ.

39 Nle be fâ bela wao go bongĕ; ndo averi

gw'agâ mao.

40 Nl'avâ këndië g'ozamba mari wi Jördön go mbora y'avaptaizagi Jön gw'alonga; vâvâ aloanië.

41 Nl'agendi awenge gore ye, awulia'nle; Jon alendi elemba; ndo isauñ yodu y'agambio nli Jon g'onwanja oma wina yi re reti.

42 Nl'ayiviri awenge ye gogo.

EWONJO XI.

NDO onlomi emâri ini nyĕ nle Lazerus yi Bĕtene yi nkala yi Mere nl'onwângi yĕ omanto Marte; avegagi nli nkani.

2 (Mere měmo y'agili Ovangini nl'agali, nl'aziza intyozyo se nl'itui se, onwangi ye

Lazerŭs avegagi nli nkani.)

3 Yenâ aromi awângi yĕ anto gore yĕ, inle; Ovangini, vona, ayĕ o tŏndo ndâ e jâgâ.

4 Gw'ayâgiu Jisu, awuliĕ, inle; Nkani yinâ aranga gw'ijuwa, ndo gw'isuminia s'Anyambia, inle; Onwanla w'Anyambia e ga lĕnge ini'volo vâ yo.

5 Ndo Jisu arŏndi Marte, nl'onwângi yĕ

omanto nli Lazerus.

6 Gw'ayâgiu yĕ, inle; e jâgâ, arigani vâvâ ntyugu mbani go mbora meyânâ y'avegago ndĕ. •

7 Avila vâvâ, awuliniĕ ongili wĕ, inle;

Okani azuwe fâ kĕnda go Judia.

8 Be bulinio yĕ nl'ongili, inle; Onlenji, vâte vĕnâ Iju w'aveli pungâ ado; o be fâ kĕnda gogo?

9 Be jivira Jisu, inle; Arang'igomi ny'agwera nl'agwera m'inkâlâ ambani g'owenja? Ja omedu kenda omanda avomo nl'ibaku, kânde e jena ozange wi ntye yinâ.

10 Ndo j'âma kĕnda ogwĕra, e pomo nl'i-

baku, kânde azye nl'ozange.

11 Isaun meyina y'awulio nde; nl'avila vâva awulini wao, inle; Ndeg'wazyo Lazerus e nana; ndo mi kenda go jeme.

12 Nle be bulia ongili we, inle; Ovan-

gini, jâgâ e nana, e doana mbiambi.

13 Ndo Jisu akambi gw'ijuwi sĕ: ndo avivi wao, inle; agambi gw'inana antyâvinâ.

14 Nle be bulini Jisu wao buku, inle; Lazerŭs ajuwi. 15 Nla mi tŏnda gw'inyangi nyani, inle; mi duo vâvâ, kâ'nuwe jivira; ndo, okani gore yĕ.

16 Nle be bulia Tŏmas o fwelio'nle; Dĭdymus gore ongili-gangano yĕ, inle; Okani

azuwe kĕ, azuwe kâ juwa nla yĕ.

17 Gw'avieni Jisu, alengie, inle; ananli g'orongino vâ ntyugu nai siva pa.

18 (Ndo Bětene avegagi piěre go Jeru-

selĕm, egâlani inanda mbani:)

19 Be bia Iju sinyenge gore Marte nli; Mere, go sindia irĕmi yao g'oŋwanja w'oŋwângi yao.

20 Ndo gw'ayâgiu Marte, inle; Jisu e bia, be kĕndĕ go datanla nla yĕ: ndo Mere alo-

ani tu go nago.

21 Be bulinio Jisu Marte, inle; Ovangini, kânle o luo vĕnâ, gavâ oŋwângi yam e tâ juwa.

22 Ndo mi avoro, inle; vanganli venâ, ezâmedu zi bambio ndâ gore Anyambia, zi be po wĕ nl'Anyambia.

23 Nle be bulinio yĕ nle Jisu, inle; Oŋ-

wângi yâ e be fâ tongwa.

24 Be bulia Marte gore yĕ, inle; mi avoro, inle; e be fâ tongwa gw'itongwa si ntyugu nuwunla.

25 Awuli Jisu gore yĕ, inle; Miĕ nle itongwa nl'emĕnlâ: omedu o jivira miĕ, vanganli ajuwi, e be doana:

26 Nl'omedu o doana nl'ayiviri miĕ e be

juwa. O jivira yinâ.

27 Be jivirě yĕ, inle; I, Ovangini; mi ajivira, inle; awĕ nle Krais, Oŋwanla w'Anyambia, o bia go ntye yinâ.

28 Gw'awuliĕ yenâ be kĕndĕ, nl'avelia oŋwângi yĕ Mere ntyâria, inle; Onlĕnji abieni, e fweliâ.

29 Gw'ayâgiu yĕ, be kumanlĕ nĕganĕga, avia gore yĕ.

30 Ndo Jisu e pa tua go bowa go nkala; ndo avegagi go mbora y'alatani Marte nla yĕ.

31 Nl'Iju wu re nla yĕ go nago, go sindia orĕmi wĕ, gw'ayeni wao Mere, inle; e kumanla nĕganĕga, nl'agâgwa gw'igala, be songa wao yĕ, nl'awuli wao, inle; e kĕnda g'orongino go dena gogo.

32 Gw'avieni Mere go *mbora* y'avegagi Jisu, ayeniĕ yĕ, avoswa gw'agolo mĕ, awuliniĕ'nle; Ovangini, kânle o luo vĕnâ, gavâ

onwângi yam e tâ juwa.

33 Gw'ayeni Jisu ayenië, inle; e dena, nl'Iju w'avieni nla yë dena kë, aziminiagi gw'inlinla, nl'ayenië njuke.

- 34 Nl'awulia'nle; Anuw'alimbînle gwi?
- 35 Be bulia wao gore yĕ, inle; Ovangini, yogo, yenle. Be dena Jisu.
 - 36 Nle be bulia Iju, Vona nt'atondi ye !
- 37 Be bulia awĕwâ gore wao, inle; Oma winâ, o nungunli antyâ m'ipâku, alĕnge ngulu yi panga, inle; oma winâ ayuwa?
- 38 Nl'avâ simini Jisu g'okuweme, avia g'orongino. W'avegagi ompogoni, nl'ido alimbinlo vâvâ.
- 39 Be bulia Jisu, inle; Rombani ido. Be bulia Marte onwângi w'ebende, inle; Ovangini, v'igwera nyinâ atueni ompuna: kânde nlenlâ nle yi ntyugu nai e ga juwe.
- 40 Be bulinio yĕ nli Jisu, inle; Mi azye buliniâ, inle; ja om'ajivira, o be jena ivendi ny'Anyambia?
- 41 Nle be tomba wao ido go mbora y'alimbinlo ebende. Nl'arombinli Jisu antyâ mĕ gw'igonu: nl'awuliĕ, inle; Rera, Akeva kânde om'ajâginu miĕ:
- 42 Nla mi amieni, inle; o jâginu miĕ egombe zodu; ndo gw'inyangi nyi mŏngi kumanla vĕnâ, abulia miĕ nyo, inle; wi gayivire, inle; awĕ romi miĕ.
- 43 Nla gw'agambie yenâ, arongie nl'inyoi'volo, inle; Lazerus nlongwa.

44 Nl'anlöngwi ebende koro pa, agâ nl'agolo nl'ilamba y'irongino: nl'ozyo wĕ koro pa nli tolu. Be bulinio wao nli Jisu, inle; Vurunaniĕ, kâ tiganiĕ kĕndaga.

45 Iju sinyenge w'avieni gore Mere, gw'aveni wao nt'alendi Jisu w'avivire.

46 Ndo awĕwâ gore wao w'agĕndagi gore Ifaraisi nl'awulini wao nt'alendi Jisu.

47 Nle be datiza iminisë impolo nl'Ifaraisi alatizi wao ngando nl'awulia, inle; Azuwe denda së? kânde onlomi wina e denda lemba yenge.

48 Ja'zuwe tigĕ yenâ, gambĕnle anlaga waodu wi be jivirĕ: nl'Iroman be bia, go bŏnga mbori yazyo nl'inlŏngâ nyazyo.

49 Be bulia omâri gore wao, ini nyĕ Keaifas, avegagi mĭnisĕ mpolo ompuma mĕ awuliniĕ wao, inle; Anuwe mia mpângâ du.

50 Nlâ'nuwe pikilia, inle; re isyâlâ vâ'zuwe, inle; onlomi'mari e ga yuwe gore anlaga, inle; inlöngâ nyodu ny'avera.

51 Ndo minâ m'akambo (g'oŋwanji wĕ) ndo avegagi mĭnisĕ mpolo ompuma mĕ, avâgiĕ, inle; Jisu e be juwa gw'inlŏngâ menyânâ;

52 Nl'aranga gw'inlöngâ menyânâ dadië; ndo, inle; e ga latiza ta, awanla w'Anyambia wu re pazangana pa.

53 Nl'avila go ntyugu më awondi wao ndaga go jonë.

54 Ndo Jisu e fâ kčnda g'obwĭ gore Iju; ndo be kčndě avila vâvâ g ontye piĕre igi' volo, go nka mpolo yi fwelio, inle; Ifreim, nl'aloaniĕ vâvâ nl'ongili wĕ.

55 Nla ntyago yi'ntigo y'Iju y'arueni piĕre: be kĕnda awenge go Jeruselĕm go ntyago yi'ntigo: avila gwi ntye, inle; wu ga mĕpia ikuwi gao.

56. Nle be buta wao Jisu nl'agambanla, gw'agumanla wao go nago mpolo y'Anyambia, nl'awulia, inle; Anuwe pivia sĕ, e be bia go ntyago?

57 Ndo iminise impolo nl'Ifaraisi ke w'aveni ivanga, inle; Ja omedu amie mbora re ye, ke teva yo, inle; ka wao kote.

EWONJO XII.

JISU avieni, ntyugu orova ntyago yi ntigo viaga râ, go Bětene gw'avegagi Lazerus o vegagi juwa pa, anlongunio nde avila gw'ijuwa.

2 Be pangina wao yĕ inya sinkolu vâvâ; nla Marte avengini go tavoro: ndo Lazerŭs avegagi nla wao tu go tavoro nli yĕ.

3 Nle be bŏnga Mere igwĕra ny'agali mi

spaiknard, mi jona polo, nl'agilia mo gw'intyozyo si Jisu, kâ yĕ siza intyozyo sĕ, nl'itui sĕ: kâ nago jonia ralia nli nkango y'agali.

- 4 Nle be bulia omâri w'ongili wĕ, Judas Aiskaraiŏt, oŋwa wi Saimŏn, o be kotizĕ, inle:
- 5 Ande zi re nl'agali minà m'agolio nl'inkama s'idisyu ntyaro, nl'avo gore-mŏngi re arevo?
- 6 Nyinâ awulio ndĕ, aranga, inle; are nl'isyâlâ gore mŏngi re arevo: ndo kânde avegagi ofe, nl'avegagi nl'ipuka, aroanliĕ yâma y'aveliago gogo.

7 Nle be bulinia, Jisu, inle; Rigani yĕ vâvâ; kânde go ntyugu y'ibĕnlo sam apenjavenjo mo.

- 8 Kande mongi re arevo, wu re nl'anuwe egombe zodu; ndo anuwe azye nla mie egombe zodu.
- 9 Ndo gw'amieni anlaga'wenge w'Iju, inle; are vâvâ; avieni wao, aranga gw'ingangi nyi Jisu dadiĕ, ndo, inle; wu ga yenle Lazerŭs kĕ, anlŏngunio ndĕ avila gw'ijuwa.
- 10 Ndo imĭnisĕ impolo w'awondi erungu, inle; Lazerŭs e ga yonizo kĕ.

- 11 Kânde gw'inyangi nyĕ awenge w'Iju w'agĕndagi, nl'ayiviri Jisu.
- 12 Viaganu ntyugu'mâri, anlaga'wenge w'avieni go ntyago, gw'ayâgiu wao, inle; Jisu e bia go Jeruselĕm,
- 13 W'awongi ampare m'iylla, nl'agenda go datanla nla ye, be tonga wao, inle; Osana; Zavinlo nle Oga w'Isreel o bia gw'ina ny'Anyambia.
- 14 Gw'alengi Jisu, onwa buru, avatamini yo; ga nt'are tendo pa,
- 15 Inle; riga rie, onwa-omanto wi Saion: vona, Ogi wa e bia, batamina pa g'onwa buru.
- 16 Isauñ meyinâ yi kotizo nl'ongili wë gw'alonga: ndo gw'azuminio Jisu, be jonginia wao, inle; isauñ meyinâ yi re tĕndo pa gore yĕ, nl'alendi wao isauñ meyinâ gore yĕ.
- 17 Sambo, anlaga'wenge w'aluo nl'ayĕ gw'aveli yĕ Lazerüs avila g'orongino wĕ nl'anlŏnguniĕ avila gw'ijuwa, w'awuli.
- 18 Vâ ndaga yinâ anlaga w'alatana nl'ayĕ, kânde w'ayâgiu, inle; alendi elemba zinâ.
- 19 Awuli Ifaraisi wao nla wao, inle; Anuwe jena nte re'nuwe keva mpanga? Vona, ntye yodu y'asongiĕ.

20 Ndo avegagi nla wao Igrik w'avieni go savinla go ntvago *yi ntigo*.

21 Wao'vieni gore Filip yi Betsede yi Galaili, avambie, inle; Rera, azuwe bela jena Jisu.

22 Nl'avieni Fĭlĭp awulini Andru: kâ Andru nli Fĭlĭp avâ bulinia wao Jisu.

23 Be jivira Jisu wao, inle; Igwera ny'abieni, go be suminio onwa-w'onlomi.

24 Rěti, mi bulinia'nuwe, Kao intyâ ny'imba poswa go ntye ayuwa, nyo tigana dadië: ndo ja nya juwa, nyi baga ilonda imienge.

25 Omedu o tŏnda emĕnlâ zĕ e be periza zo: ndo omedu o numba zo go ntye yinâ, e be penjavenja zo gw'emĕnlâ z'egombe zodu.

26 Ja omedu janjinla miĕ, e ga zonge mie; nla go be doana miĕ, gogo be doana nyongo yam kĕ: ja omedu janjinla miĕ, ayĕ, be dubo nli Reri yam.

27 Věnâ, inlinli nyam ny'ajena njuke: ndo mi ga wulia sě? Rera, zunginla miě avila gw'igwěra nyinâ: ndo vâ ndaga yinâ, abieni miě gw'igwěra nyinâ.

28 Rera, zuminia ini nyâ. Be bia inyoi avila g'orova, inle; mi azumini nyo: ndo mi be fâ suminia nyo kĕ.

- 29 Ndo anlaga w'agumanli vâvâ, nl'ayâgâ nyo, w'awuli, inle; akamba njali tova. Be bulia amari, inle; Enjël akamba nl'ayë.
- 30 Be jivira Jisu nl'awulia'nle; Inyoi nyinâ ny'abieni kânde vâ miĕ, ndo gw'inyangi nyani.
- 31 Ndo vâtevěnâ, nle ijěkělia si ntye yinâ: vâtevěnâ onwa w'oga wi ntye e be tombo.
- 32 Nla miĕ, ja miĕ banio avila go ntye, mi be dura anlaga waodu gore mie.
- 33 (Minâ m'awulio ndĕ, go tuminia onlŏngâ w'ijuwa si be juwo ndĕ.)
- 34 Be jivira anlaga awulinië, inle; Azuwe ayâgiu gw'ivanga, inle; Krais e doana egombe zodu: ndo o bulia sĕ, inle; Oŋwa w'onlomi e be banio gw'igonu? Oŋwa w'onlomi winâ mande?
- 35 Nle be bulinio wao nli Jisu, inle; Kwě onwa lingo, ozange wu re nl'anuwe. Gěndani vâ re'nuwe nl'ozange: anuwe vende koto nli mpiri: kânde ja oma kěnda nli mpiri amie nkova be kěndě.
- 36 Vâ re'nuwe nl'ozange, yivirani ozange, inle; anuwe kâ doana awanla w'ozange. Agamba minâ m'awulio nli Jisu, kâ yĕ kĕndagi ayumbunla wao.

37 Ndo vanganli alendi lemba yenge volo venâ gw'azvo mao, wi ivirě:

38 Inle; igamba ny'agambio nl'Isaias yi profit bia reti, ny'agambio nde, inle; Ovangini, mande o re jivira pa agambi mazyo? nla gore mande ogâ w'Anyambia wu re tuminia pa?

39 Ndo w'alĕngi ngulu yi jivira kânde

Isaias avâ bulia nyŏngâ nyĕnlĕ,

40 Inle; anlunjizi antyâ mao, nl'ayâlizi irĕmi yao, inle; w'ayena nl'antyâ mao; nlâ kotiza nl'irĕmi yao: nl'agalunio: kâ mi atoliza wao.

41 Isauñ meyinâ y'awulio nl'Isaias gw'ayenië ivendi nyë, nl'agambië g'oŋwanji wë.

42 Ndo nlami yenge kĕ, w'ajivirĕ; ndo gw'itia s'Ifaraisi wi mĕmĕ, wi vende tombo go nago y'Anyambia:

43 Kânde w'arŏndi isuminia s'anlaga via-

ganu nla isuminia s'Anyambia.

44 Be tonga Jisu nl'awulia, inle; Omedu o jivira gore mie, e jivira gore mie, ndo gore oma o romi mie:

45 Nl'ayĕ o jena miĕ, e jena kĕ oma o romi miĕ.

46 Mi abia ozange go ntye, inle; omedu o jivira miĕ, e be doana go mpiri.

47 Nla j'âmedu jâgâ agambi mam, ayivira, mi ayĕkĕliĕ; kânde mi bia go jĕkĕlia ntye, ndo go sunginla ntye.

48 Ayĕ o bika miĕ, nlâ yâgâ agambi mam, are nl'oma o be jĕkĕliĕ, inle; agamba m'agambio nli miĕ, mo jĕkĕliĕ go ntyugu nuwunla.

49 Kânde mi kamba miĕmĕ; ndo Rerĕ o romi miĕ, aveni miĕ ivanga, nte be kamba miĕ, nte be bulia miĕ.

50 Ndo mi avoro, inle; ivangi nyĕ, nyi re emĕnlâ z'egombe zodu: ezâmedu zi kambo miĕ, ga nt'awulio miĕ nli Rerĕ, yenâ kamba miĕ.

EWONJO XIII.

NDO viaga râ ntyago yi ntigo, gw'amieni Jisu, inle; igwĕri nyĕ ny'abieni go be dubuwĕ avila go ntye yinâ agĕnda gore Rerĕ, arŏndiĕ mŏngiĕ wu re go ntye, arŏndi wao koanga go nuwunla.

2 Nla inya si nkolu mana pa, (onyambe w'aveli g'orĕma wi Judas Aiskaraiŏt oŋwa wi Saimŏn go kotizĕ,)

3 Jisu amieni, inle; yâma yodu y'avenio gw'agâ mĕ nli Rerĕ, nl'avieniĕ avila gore Anyambia, kâ yĕ fwinia gore Anyambia;

- 4 Be kumanlě avila gw'inya si nkolu, alimbinlě ingâi sĕ; awŏngiĕ tolu alirie yo g'okuwĕmĕ.
- 5 Avila vâvâ, be jirë aningo go ntyënge, nl'avakili go jovunla ongili agolo, nli siza mo nli tolu y'avegago ndë liria pa.
- 6 Nle be biĕ gore Saimŏn Pitĕr; nl'awulinio nli Pitĕr, inle; Rera, o jovunla agolo mam?
- 7 Be jivira Jisu awulinië, inle; O pa mia nte denda mië vënâ; ndo o be mia kwë.
- 8 Be bulia Piter gore ye, inle; O yovunla agolo mam. Be jivira Jisu ye, inle; Jâgâ mi ayovunlâ o zye nli mebi nla mie.
- 9 Awulinio yĕ nle Saimŏn Pitĕr, inle; Rera, arang'agolo mam dadiĕ, ndo agâ mam nl'ewonjo zam kĕ.
- 10 Be bulinio yĕ nli Jisu, inle; oma o re jovunla pa, azye nl'isyâlâ kao go jovunla agolo mĕ, ndo are du pupu: kâ'nuwe re pupu; ndo aranga waodu.
- 11 Kânde amieni oma o be kotizë: yenâ awulië, inle; anuwe re pupu, ndo arang'anuwe du.
- 12 Gw'amĕnizĕ ijovunla s'agolo mao, nl'awŏngiĕ ingâi sĕ avâ doana tu, awuliniĕ wao, inle; Anuwe avoro nt'adenda miĕ'nuwe?

- 13 Anuwe zelia miĕ, inle; Onlĕnji, nl'Ovangini; kâ'nuwe bulia rĕti; kânde yenâ re miĕ.
- 14 Jâgâ miĕ, nle Ovangini nl'Onlĕngi wani, ayovunli agolo mani; anuwe nl'anuwe yovunlani agolo mani kĕ.
- 15 Kânde mi anlĕnji'nuwe, inle; anuwe ga lenda ga nt'alendi miĕ'nuwe.
- 16 Rěti, mi bulinia'nuwe, inle; Nyongo azye viaganu nla reri yě: nlâ oma o romio viaganu nla oma o romiě.
- 17 Ja'nuwe mia isauñ meyinâ, re mbia gore'nuwe, jâgâ'nuwe denda yo.
- 18 Mi kamba g'onwanja w'anuwe du; mi avoro o re miĕ pinja pa; ndo, inle; irĕndâ tâ bia rĕti, Ayĕ nya mpĕmba nla miĕ, atombini ntumbu yĕ gore miĕ.
- 19 Věná mi donge bulinia'nuwe, yo viaga râ, inle; ja ya bia rěti, anuwe kâ jivira, inle; miě nle yě.
- 20 Rěti, mi bulinia'nuwe, inle; Oma o bŏnga omedu o romio miě: e bŏnga miě ke: nl'oma o bŏnga miě, e bŏnga oma o romi miě.
- 21 Gw'awuli Jisu yĕnâ, ayeniĕ njuke gw'inlinli nyĕ, nl'awuliĕ, inle; Gĭlĭgĭlĭ mi bulinia'nuwe, inle; omâri gore'nuwe be kotiza miĕ.

22 Nie be pona ongili wao nia wao, alova mpaga oma o kambo ndě.

23 Ndo avegagi omari gore ongili we, aviti go ntono yi Jisu, o tondo nli Jisu.

24 Saimon Piter avepie, inle; e ga vambie, inle; mande oma o kambo nde.

25 Ayĕ, pita go ntono yi Jisu, awuliniĕ, inle; Rera, ayĕ, mande?

26 Be jivira Jisu, inle; Ayĕ nle yĕ o be po miĕ nkizi, ja mi aduvia yo. Ndo gw'aluvia nkizi aveni yo gore Judas Aiskaraiŏt, onwa wi Saimŏn.

27 Ayĕ bŏnga pa nkizi, Onyambe w'ayinginli gore yĕ. Be bulino yĕ nle Jisu, inle; Nte be dendâ, lenda nĕganĕga.

28 Ndo mio'ma go tavoro ntinla y'awuliniĕ yĕ yenâ.

29 Kânde awĕwâ w'avivi, inle; kânde Judas avegagi nl'ipuka, awulinio ali Jisu, inle; Gola ya meyânâ yi belo'zuwe go ntyago; ntyâ e ga ve ezâma gore mŏngi re arevo.

30 Ayĕ bŏnga pa nkizi, be kâgwĕ gw'i-gala nĕganĕga: ndo arueni ogwĕra.

31 Ndo gw'agâgwĕ, be bulia Jisu, Vĕnâ Oŋwa w'onlomi asuminio, nl'Anyambia azuminio vâ yĕ.

- 32 Jâgâ Anyambia azuminio vâ yĕ, Anyambia be suminiĕ kĕ vâ yĕmĕ, kâ yĕ suminiĕ kwĕvimo.
- 33 Awanla arumbe, vâ oŋwa lĭngo wakwĕ mi are nl'anuwe. Anuwe be buta miĕ; ndo, ga nt'awulini miĕ Iju, inle; Go be kĕnda miĕ, anuwe lĕnge ngulu yi bia; nânâ bulinia miĕ'nuwe vĕnâ.
- 34 Ivanga nyânla nya pa mie'nuwe, inle; Rŏndanani; ga nt'arŏndi mie'nuwe, yenâ rŏndanani anuwe nl'anuwe.
- 35 Nla yinâ anlaga waodu be mia, inle; anuwe nle ongili wam, ja'nuwe re nl'itŏndana.
- 36 Saimon Piter awulinie, inle; Ovangini, o kenda gwi? Jisu ayivire, inle; Go be kenda mie, o ga zonge mie ga vena, ndo jangojango o be songa mie.

37 Be bulinio yĕ nli Pitĕr, inle; Ovangini, miĕ lĕnge ngulu songâ vâtevĕnâ nl'ande? Mi be periza emĕnlâ zam gore wĕ.

38 Be jivira Jisu gore ye, inle; O be periza emenla za gw'inyangi nyam? Reti, mi bulinia, inle; njagani'nlomi be koga, kao oma donge danda mie nyonga ntyaro.

EWONJO XIV.

AYENIZANI irĕmi yani njuke: yivirani Anyambia, yivirani miĕ kĕ.

- 2 Go nago ya Reri yam yi re sinŏntye sinyenge: aza nânâ, miĕ kâ bulinia'nuwe. Mi kĕnda go kekiza mbora gore'nuwe.
- 3 Nla ja mi akĕnda go kekiza'nuwe mbora, mi be fâ bia go bŏnga'nuwe gore miĕmĕ, inle; vâ re miĕ, gogo be doana'nuwe kĕ.
- 4 Nla go be kenda mie, anuwe avoro, nli mpânlâ anuwe voro.
- 5 Awulinio yĕ nli Tŏmas, inle; Ovangini, azuwe mia go kĕndâ, ndo azuwe be mia mpânlâ sĕ?
- 6 Awulio yĕ nle Jisu, inle; miĕ nle mpânlâ nl'omiĕnle, nl'emĕnlâ; zyele oma o bia gore Rerĕ, kao nla miĕ.
- 7 Kânle anuwe amieni miĕ, gavâ'nuwe amieni Reri yam kĕ; nl'avila gw'egombe zinâ anuwe avoro yĕ, nl'ayeniĕ kĕ.
- 8 Nle be bulia Fĭlĭp gore yĕ, inle; Ovangini, ruminia'zuwe Rerĕ, gambĕnle azuwe sindinla.
- 9 Be bulino yĕ nle Jisu, inle; Miĕ adoani olĭngo mpolo yenâ gore wĕ, ndo o mæ miĕ Fĭlĭp? ayĕ re jena pa miĕ, ajeni Rerĕ kĕ;

ndo ande zi buliâ, inle; Ruminia'zuwe Rerĕ?

10 O jivira, inle; miĕ re nla Rerĕ; nla Rerĕ kĕ nla miĕ? agamba mi bulinia miĕ' nuwe mi kamba mo miĕmĕ: ndo Rerĕ are gore miĕ, e janja vilo.

11 Yivirani miĕ, inle; miĕ re gere Rerĕ, nla Rerĕ gere miĕ: vanganli yivirani miĕ

vâ nyanga nyi vilo.-

12 Rěti, mi bulinia'nuwe, inle; Omedu o jivira miě, vilo yi janjo miě, yi be janjo ndě kě; nli vilo volo viaganu nla yinâ be dendo ndě; kânde mi kěnda gore Reri yam.

13 Nl'ezâmedu zi bambio'nuwe nl'ini nyam, mi be denda zo, inle; Rerĕ ga zuminio

nl'Onwanla.

14 Ja'nuwe bambia ezâmedu gw'ini nyam, mi be denda zo.

15 Ja'nuwe tŏnda miĕ, venjavenjani am-

pangi mam;

16 Gambĕnle mi be kambinla Rerĕ, kâ yĕ pa'nuwe Ozindini oŋwĕnle o be doana gore' nuwe egombe zodu;

17 Inle; Inlinla ny'omienle; nyi re nyi zye ngulu yi bongo nli ntye, kande nyi jeno, nla mio nli ntye: ndo anuwe avoro

nyo, kânde nyi doana nl'anuwe, nla be doana nl'anuwe.

- 18 Mi be tiga'nuwe isindia fâ: mi be bia gore'nuwe.
- 19 Vâ oŋwa lĭngo wakwĕ, ntye y'ayenle miĕ nyĕnle; ndo anuwe jena miĕ, kânde mi are bâ, anuwe be doana bâ kĕ.
- 20 Go ntyugu më anuwe be mia, inle; mi are gore Reri yam, nl'anuwe nla miĕ, miĕ nla'nuwe.
- 21 Omedu o re nl'ampangi mam, avenjavenja mo, ayĕ nle oma o tŏnda miĕ; nl'ayĕ o tŏnda miĕ, e be tŏndo nli Reri yam, gambĕnle mi be tŏndĕ nl'aruminia okuwam gore yĕ.
- 22 Nle be bulia Judas (arang'Aiskaraiŏt) gore yĕ, inle; Ovangini, ande zi re wĕ be tuminia okuwâ gore'zuwe, ndo aranga go ntve?
- 23 Be jivira Jisu awulinië, inle; Jâ'ma tönda mië, kâ penjavenja agambi mam; gambënle Reri yam be töndë, nl'azuwe be bia gore yë, avanga idoanlo yazyo nl'ayë.
- 24 Omedu o re tonda mie, e penjavenj'agambi mam: ndo igamba nyi jâgâ'nuwe aranga nyam, ndo nya Rere o romi mie.

- 25 Isauñ meyinâ y'akamba mie'nuwe, vâ re miĕ nla'nuwe.
- 26 Ndo Ozindini, inle; Inlinla ny'Orunda, nyi be tomo nli Rerë gw'ini nyam, e be nënja'nuwe yodu, nli jonginia'nuwe isauñ wedu y'awulini mië'nuwe.
- 27 Mi tiga'nuwe nl'aměnje, aměnji mam mi pa'nuwe mo: aranga ga nte pě ntye, pa miě'nuwe. Avangani irěmi yani njuke, nlâariani.
- 28 Anuwe ajâgiu, inle; nt'abulinia mië' nuwe, inle; mi akĕndaga, ndo mi be fâ bia gore'nuwe. Jâgâ'nuwe tŏnda miĕ, anuwe kâ tŏnda polo, kânde mi abulini'nuwe, inle; mi akĕnda gore Rerĕ, kângânde Reri yam aro mpolo viaganu nla miĕ.

29 Ndo věná, mi abulini'nuwe vá re zi pa bia, inle; go be bia zo, ká'nuwe jivira.

30 Avila gw'egombe zinâ mi be kamba nl'anuwe polo; kânde onwa w'oga wi ntye yinâ e bia, ndo gore miĕ azye nli mpŏngâ.

31 Ndo, inle; ntye yinâ yi ga mia, inle; mi tŏnda Rerĕ; nla ga nt'avenio miĕ nli Rerĕ ivanga, nânâ denda miĕ. Gumanlani okani avila vĕnâ.

EWONJO XV.

EWONJO XV.

MIĔ nie ogâle rĕti, nia Reri yam nie oma o penjavenja wo.

2 Ivare yedu gore miĕ ny'ayana ilonda, e tomba nyo: nl'ivare yedu nyi jana ilonda, e sĕnga nyo, inle; nyi ga wunie ilonda imienge.

3 Věná anuwe re pupu nl'igamba ny'awu-

lini miĕ'nuwe.

- 4 Loanlani nla miĕ, kâ miĕ nla'nuwe. Ga ntaga ivare ny'alĕnge ngulu yi jana ilonda nyomĕ, kao nyi doana nl'ogâle: yenâ re kĕ anuwe ayana ilonda, kao anuwe doana nla miĕ.
- 5 Miĕ nle ogâli, anuwe nle ampare: Omedu o doana nla miĕ, kâ miĕ nla yĕ, oma mĕ e jana ilond'imienge: kânde aza miĕ, anuwe lenge ngulu denda mpŏngâ.

6 Jâg'âma doana nla miĕ, e fwalo ga ivare, kâ yĕ joma: nl'anlaga datiza mo, avwala

mo g'ogoni, kâ mo pia.

7 Ja'nuwe doana nla miĕ, nl'agambi mam doana gore'nuwe, gambĕnle anuwe be bambia ezâmedu zi belo'nuwe, kâ zo dendo gore'nuwe.

8 Vâ yinâ Reri yam asuminio, inle; anuwe

jana ilond'imienge: nânâ be doana'nuwe ongili wam.

- 9 Ga nt'arondio mie nle Rere, nana tonda mie nuwe ke: loananle gw'itondi sam.
- 10 Ja'nuwe penjavenj'ampangi mam, gamběnle anuwe be doana nl'itŏndi sam; ga nt'avenjavenji miě ampanga ma Reri yam, nl'aloana nl'itŏndi sĕ.
- 11 Isauñ meyinâ y'awulini mie'nuwe, inle; itŏndi sam ga loanle nl'anuwe nl'itŏndi, sani si ga yonie.
- 12 Nyinâ nle ivangi nyam, Inle; rŏndanani anuwe nl'anuwe, ga nt'arŏndi mië' nuwe.
- 13 Zyele oma ore nl'itŏnda sipolo viaganu nla sinâ, inle; oma e periza emĕnlâ zĕ vâ indego sĕ.
- 14 Anuwe sindego sam, jâgâ'nuwe denda ezâmedu zi sombia miĕ'nuwe.
- 15 Avila vâ egombe zinâ mi fwelia'nuwe, inle; inyongo; kânde nyongo e mia ya yi dendo nli reri yĕ: ndo mi afweli'nuwe sindego; kânde isauñ yodu y'ayâgiu miĕ gore Reri yam, mi avangi'nuwe mia yo.
- 16 Anuwe pinja mie, ndo mi avinji'nuwe nl'aromi'nuwe, inle; anuwe ga gende ayana ilond'imienge, inle; ilondi yani ga loanle,

inle; ezâmedu zi bambia'nuwe nle Rerë gw'ini nyam zi be po'nuwe.

17 Isauñ meyinâ yi sombia mie'nuwe, inle; Rŏndanani anuwe nl'anuwe.

18 Ja ntye numba'nuwe, anuw'avore, inle; y'alonge numbi miĕ, yo numbaga'nuwe râ.

19 Jâgâ'nuwe nivio nli ntye, ntye yi kâ tŏnda mŏngiĕ; ndo kânde nle anuwe ga yi ntye, ndo mi apinji'nuwe go ntye yenâ nlumbo'nuwe nli ntye.

20 Yonginiani igamba ny'awulini miĕ, nuwe, Inle; nyongo azy'ompolo viaganu nla reri yĕ. Ja w'agâmbizi miĕ, wi be kâmbiza'nuwe kĕ: ja w'avenjavenj'igambi nyam, wi be penjavenja nyani kĕ.

21 Ndo isauñ meyinâ du wi be denda yo gore'nuwe gw'inyangi ny'ini nyam, kânde w'amie oma o romi miĕ.

22 Kânle mi azye bia, agamba nla wao, gavâ wi zye nl'impani mbe: ndo vĕnâ, wi zye nlintalio gw'ibe sao.

23 Omedu o numba miě, e numba Reri yam kě.

24 Kânle mi ajanjinla vilo y'ayanjizo nl' oma onwënle, gavâ wi zye nl'ibe; ndo vĕnâ w'ajeni nl'anlumbi miĕ nli Reri yam kĕ.

- 25 Ndo, inle; nyi ga vie vâ rĕti, igamba ny'arĕndio gw'iyangi nyao, inle; w'anlumbi miĕ vâ nyawĕ.
- 26 Ndo ja Ozindini abia, o be tomo mië gore'nuwe avila gore Rerë, inle; Inlinla ny' omiënle, nyi pila gore Rerë, nyo be bulia g'onwanji wam.
- 27 Nla'nuwe kĕ, anuwe be mieza g'oŋwanji wam, kânde'nle anuwe aloanli nla miĕ avila gw'avakili.

EWONJO XVI.

ISAUÑ meyinâ y'abulinia miĕ'nuwe, inle; avoswani.

- 2 Wi be tomba'nuwe gw'inago s'Anyambia: I, egombe zi bia, inle; omedu o jona'nuwe, kâ pivia'nle; e denda ntŏndini y'Anyambia.
- 3 Nl'isaun meyina yi be dendo'nuwe nli wao, kande wi mie Rere nla mie.
- 4 Ndo isaun meyina y'awulini mie'nuwe, inle; go be bia egombe, anuwe ka jonginia, inle; mi awulini'nuwe yo. Nla isaun yina yi re mi bulinia'nuwe yo gw'alonga, kande mi avegagi nl'anuwe.
- 5 Ndo egombe zinâ mi kĕndaga gore oma o romi miĕ, ndo zyel'oma gore'nuwe o bambia miĕ, inle; O toa gwĭ?

6 Ndo kânde mi abulinia'nuwe isauñ meyinâ, ekĕva z'ajonia irĕmi yani.

7 Ndo mi bulinia'nuwe omiěnle: yi re mbia gore'nuwe, inle; mi akěndaga: kânde kao mi akěndaga Ozindini e be bia gore'nuwe; ndo go be kěnda miě, mi be tomě gore'nuwe.

- 8 Ndo go be bia yĕ, e be suria ntye g'onwanja w'ibe nl'orĕti nl'ijĕkĕlia:
 - 9 Gw'ibe, kânde wi jivira miĕ:
- 10 G'orĕti, kânde mi kĕnda gore Reri yam, kâ'nuwe jena miĕ nyĕnle;
- 11 Gw'ijĕkĕlia, kânde oga wi ntye yinâ e jĕkĕlio.
- 12 Mi are nl'isauñ imienge yi bulinia'nuwe, ndo anuwe lĕnge ngulu yi sindinla yo vĕnâ.
- 13 Ndo go be bia Inlinla ny'omiënle, e be kendia'nuwe g'omiënle wodu; kânde e be bulia g'okuwëmë: ndo osauñ wedu wi be jâgâ yĕ, wo be kambo ndĕ; kâ ye be tuminia'nuwe isauñ yi bia.
- 14 E be suminia mië: kânde e be bŏnga vâ yam, aruminia gore nuwe.
- 15 Yâma yodu yi re nla Reri yam, iyam: yenâ bulia miĕ, inle; e be bŏnga gore miĕ, aruminia gore'nuwe.
- 16 Onwa lingo wakwe, anuwe be jena

mië; nl'oŋwa lĭngo wakwĕ, anuwe be fâ jena miĕ, kânde mi kĕnda gore Rerĕ.

17 Nle be bulia awewa gore ongili we wao nla wao, inle; Yina yi bululinie zuwe ande? Inle; onwa lingo wakwe, anuwe be jena mie: nl'onwa lingo wakwe, anuwe be fa jena mie: kande mi kenda gore Rere?

18 Nle be buliz wao, inle; Ande zina zi bulio ndĕ, inle; Oŋwa lĭngo wakwĕ? azuwe pa mia nte buliĕ.

19 Ndo Jisu amieni, inle; w'aveli bambië, nl'awulinië wao, inle; Anuwe bambianla, inle; mi abulinia'nle; Onwa lingo wakwe, anuwe be jena mië: nl'onwa lingo wakwe, anuwe be fâ jena mië?

20 Gĭlĭgĭlĭ mi bulinia nuwe, inle; anuwe be dena nli tonga, ndo ntye be tŏnda polo; kâ nuwe be jena ekĕva, ndo ekĕva zani zi be kaluo gw'itŏnda.

21 Offianto ja e suno nli syângâ are nl' ekĕva, kânde igwĕri nyĕ ny'abieni: ndo ja ajano onwanla, e fâ jonginia azili mĕ nyĕnle, vâ mbia kânde onlomi ajano go ntye.

22 Ndo anuwe věnâ re nl'ekěva; ndo mi be fâ jena'nuwe, kâ irěmi yani yi be jena mbia polo, kâ mbia yani zyel'oma bŏngina' nuwe yo. 23 Go ntyugu mě, anuwe be bambia miě mpângâ. Rěti, mi bulinia'nuwe ezâmedu zi be bambia'nuwe Rerě gw'ini nyam, e be pa'nuwe zo.

24 Anuwe pa bambia ezâmedu gw'ini nyam koanga egombe zinâ: vambiani, kâ'nu-

we bŏnga, kâ mbia yani jonia.

25 Isauñ meyinâ y'awulini mië'nuwe nli gâmba; ndo egombe zi bia go be kamba mië'nuwe nyënle nli gâmba ndo mi be tuminia'nuwe Rerë buku.

26 Go ntyugu më anuwe be bambia gw' ini nyam: mi zye bulinia'nuwe, inle; mi be kambinla Rerë vâ'nuwe:

27 Kânde Rerë ayĕmë e tŏnda'nuwe, kânde anuwe arŏndi miĕ nl'ayiviri, inle; mi avieni avila gore Anyambia:

28 Mi avieni avila gore Anyambia, nl'avia go ntye; nla mi fâ tiga ntye agenda gore Rere.

29 Nle be bulinio yĕ nl'ongili wĕ, inle; Vona, vĕnâ o kamba buku, o kâmba nli gâmba.

30 Ndo věná azuwe amieni, inle; o voro isauñ yodu, nl'o zyel'isyálá, inle; oma bambiá: vá yiná azuwe jivira, inle; o bieni avila gore Anyambia.

- 31 Nle be jivira Jisu wao, inle; Věnâ anuwe jivira?
- 32 Vonani, igwĕra nyi bia; I, ny'abieni, go be pazangana, nuwe: omedu go mbori yĕ, kâ tiga miĕ anka: ndo mi azye anka, kânde Rerĕ are nla miĕ.
- 33 Isauñ meyinâ y'awulini mië'nuwe, inle; gore mië anuwe ga loanle nl'amënje. Go ntye anuwe be doana nli njuke, ndo zindinlani irëmi yani: kânde mi akevi ntye.

EWONJO XVII.

AGAMBA minâ m'awulio nli Jisu, nl'arombinle antyâ mĕ g'orova, nl'awuliĕ, inle; Rera, igwĕra ny'abieni: zuminia Oŋwanli wâ onlomi, inle; Oŋwanli wâ ga zuminiâ kĕ.

- 2 Ga nt'aveniâ yĕ ngulu gw'izyonli yodu, inle; e ga vĕ emĕnlâ z'egombe zodu gore waodu w'aveniâ yĕ.
- 3 Nla yinâ nle emĕnlâ z'egombe zodu, inle; wi ga miâ, Anyambia ya rĕti dadiĕ, nla Jisu Krais o romio ndâ.
- 4 Mi azuminiâ go ntye; mi amĕnizi evilo z'aveniâ miĕ go janja.
 - 5 Ndo věná, O Rera, zuminiá miě nl'a-

wěmě, nl'ivendi ny'avegagi miě nl'awě ntye vakiliaga râ.

6 Mi atumini ini nyâ gore mŏngi w'aveniâ miĕ, avila go ntye: w'avegagi iwâ, kâ wĕ pa miĕ wao: w'avenjavenji igambi nyâ.

7 Ndo w'amieni, inle; ezâmedu z'aveniâ miĕ, zi re nl'awĕ:

8 Kânde mi aveni wao agamba m'aveniâ mië: kâ w'awŏngi mo nl'amieni wao rĕti, inle; mi avieni avila gore wĕ: kâ wao jivira, inle; awĕ romi miĕ.

9 Mi kambinla vâ wao: mi kambinla vâ ntye: ndo vâ wao w'aveniâ miĕ: kânde iwâ.

10 Nl'iwam waodu iwâ, nl'iwâ wam; nla mi apendizo nli wao.

11 Ndo věná, mi azyele go ntye nyěnle, ndo winá wi re go ntye, nla mi bia gore wě. Rera Orunda, venjavenja gw'ini nyâmě wao w'aveniâ miě, inle; wi ga loanle mo, ga nta re'zuwe.

12 Vâ re miĕ nla wao go ntye, mi avenjavenji wao gw'ini nyâ: w'aveniâ miĕ, mi avenjavenji, nla zyel'omâri gore wao o re pera pa, kao oŋwa w'ijilizo, inle; irĕndâ tâ bia rĕti.

13 Ndo věná mi bia gore wě, nl'isauñ yinâ

y'agambio miĕ go ntye, inle; wi kâ doana nl'itŏndi sam ralie g'ikuwi yaomĕ.

- 14 Mi aveni wao igambi nyâ; kâ ntye numba wao, kânde wao ga yi ntye, ga nta re miĕ zye yi ntye.
- 15 Mi bambiâ, inle; romba wao go ntye, ndo, inle; venjavenja wao avila gw'ibe.
- 16 Wao ga yi ntye, ga nta re miĕ ga yi ntye.
- 17 Vanga wao nkëre, nli omiënle wâ: igambi nyâ nyi re omiënle.
- 18 Ga nt'aromiâ miĕ go ntye, yenâ aromi miĕ wao go ntye kĕ.
- 19 Nla gw'inyangi nyao mi měpia okuwam, inle; wao kě, wu ga měpio vâ omiěnle.
- 20 Nlâ mi kambinla wao dadië: ndo gore wao kë wu be jivira mië gw'igambi nyao:
- 21 Inle waodu ga loanle mo; ga nt'are wë Rera, nla mië: nla mië nla wë, inle; waodu kë ga loanle mo nla'zuwe; yenâ ntye ga yivire, inle; awë romi mië.
- 22 Ivenda ny'aveniâ miĕ, mi aveni nyo wao, inle; wi ga loanle mo ga nta re'zuwĕ omo;
- 23 Miĕ nli wao, kâ wĕ nli miĕ, inle; wu ga vango mbia mpolo nl'omo, yenâ ntye ga

mia inle awĕ romi miĕ: nl'arŏndi wao, ga nt'arondiâ miĕ.

- 24 Rera, mi bela, inle; wao kĕ w'aveniâ miĕ doana nla miĕ go mbora re miĕ: kâ wao jena ivendi nyam, ny'aveniâ miĕ: kânde o rŏndi miĕ ntye y'avakiliaga râ.
- 25 O Rera y'orĕti, ntye y'amie wĕ: ndo mi avoro wĕ, kâ winâ w'amieni, inle; o romi miĕ.
- 26 Nla mi amieza wao ini nyâ, kâ mi mieza nyo, inle; itŏnda si tŏndo ndâ miĕ, si be doana gore wao, kâ mie kĕ, gore wao.

EWONJO XVIII.

NDO gw'agambi Jisu agamba minâ, be kĕndĕ alaliĕ oŋw'olâvi Kĭdrŏn nl'ongili wĕ: avegagi vâvâ ntyaga, ayinginliĕ nl'ongili wĕ.

- 2 Mbora meyâ y'amienio nli Judas o gotizĕ kĕ: kânde Jisu agĕndagi vâvâ egombe zenge nl'ongili wĕ.
- 3 Gw'awŏngi Judas nkândâ y'anlomi nli nlami y'isâzya avila gore imĭnisĕ impolo nl' Ifaraisi, be biĕ nl'ilampi, nl'ijo, nl'imianga.
- 4 Jisu sambo, amieni isauñ yodu yi bia gore yĕ, agĕndiagĕ nl'awuliniĕ wao, inle; Anuwe buta mande?

- 5 Be jivira wao yĕ, inle, Jisu yi Nazerĕt Awulini Jisu wao, inle; miĕ nle yĕ. Nla Judas kĕ o gotizĕ, agumanli nla wao.
- 6 Gw'awulini yĕ wao, inle; miĕ nle yĕ, w'avini nli nyuma, avoswa go ntye.
- 7 Nle be fâ bambiĕ wao, inle; Anuwe buta mande? Be jivira wao, inle; Jisu yi Nazerĕt.
- 8 Be jivira Jisu awulini wao, inle; mi abulini'nuwe, inle; miĕ nle yĕ. Jâgâ'nuwe buta miĕ riga mŏngi sinâ kĕndaga:
- 9 Inle; igamba ny'agambio ndĕ, kâ bia rĕti, mŏngi mesânâ w'aveniâ miĕ, mi periza nlâ'm̃âri.
- 10 Ndo Saimon Piter avegagi nl'okwara aluri wo, azâva nyongo yi minise mpolo oroi onomie we. Ina nyi nyongo nle Malkus.
- 11 Nle be bulina Jisu Piter, inle; Viniza okwari wâ gw'egoro: ingongo ny'avenio mie nle Reri yam, mi ayŏnge nyo?
- 12 Nle be bŏnga nkândâ, nli ngâwa nli nlami y'isâzya ny'Iju awŏngi wao Jisu, agorĕ,
- 13 Nl'agendia wao ye gw'alonga gore Anas, (kânde avegagi ogâi wi Keaifas, o vegagi minise mpolo ompuma me mo.)
 - 14 Ndo Keaifas nle yĕ o veni mondâ gore

Iju, inle; mbia vâ onlomi omâri e ga yuwe gore anlaga.

15 Ndo Saimon Piter azongie Jisu, ongili omâri ke. Ongili mewânâ amieno nli minise mpolo, nl'ayinginle nli Jisu go nago yi minise mpolo.

16 Ndo Pitër agumanli gw'iguge gw'igala. Nle be kâgwa ongili omâri mewânâ o mienio nli minisë mpolo agambië nl'oma o penginla iguge nl'ayinginlië Pitër.

17 Nle be bulia onw-anto o pengini iguge gore Piter, inle; Awe aranga omari w'ongili w'onlomi wina? Awulie, inle; Ga mie.

18 Nl'inyongo nli sâzya w'agumanli vâvâ, w'avangi ebeke z'amingilia m'ogoni: kânde avegagi ife: kâ wao jâgâ ogoni: nli Pitěr agumanli nla wao ayâgâ ogoni.

19 Nle be bambia minisë mpolo avambië Jisu g'ongili wë nl'inënji së.

20 Be jivira Jisu ayivirě, inle; mi agambi buku go ntye: mi anlěnjagi ntyug'wedu go nago y'Anyambia, nla go nago mpolo y'Anyambia, gw'agĕndagi Iju egombe zodu, ndo go ntyâria mi akamba mpângâ.

21 O bambia miĕ sĕ? Vambia wao w'ayâginu miĕ nt'agambi miĕ gore wao; vona, w'avoro nt'agambi miĕ. 22 Ndo gw'agambiĕ yenâ, enlami z'isâzya z'akumanli, awoli Jisu nli ntyâmĕ, nl'awuliĕ, inle; O jivira mĭnisĕ mpolo yenâ?

23 Ayiviri Jisu gore yĕ, inle; Jâgâ mi akamba mbe; kâ mieza nl'ibe: ndo jâgâ

mbia, o bola miě sě?

24 (Ndo Anas agĕndiziĕ lirio pa, gore Keaifas mĭnisĕ mpolo.)

25 Nle be kumanla Saimon Piter, ayâgâ ogoni. Nle be bulino ye nle wao, inle; Awe ke arang'omâri w'ongili we? Alandie nl'awulie, inle; ga mie.

26 Nyongo'mari yi minise mpolo (o vegagi s'ijano nla renio nli Piter oroi) awulie, Mi zye jena go ntyaga nl'aye?

27 Nle be fâ danda Pitěr: nla kwěvimo

agogi njögâni.

- 28 Nle be kěndiza wao Jisu avila gore Keaifas go nago yi jěkělio, avegagi ntye mpiri: ndo waomě wi jinginla go nago yi jěkělio: wi vende děnga mpali: ndo, inle; wžea nya ntyago yi ntigo.
- 29 Be kâgwa Pailŏt gore wao nl'awulia, inle; Ntyĕmbâ nde bago'nuwe gore onlomi winâ?
- 30 Be jivira wao awulinië, inle; Kânle yë g'omâ mbe, azuwe tâ bagĕ gore wĕ.

- 31 Nle be bulinia Pailöt wao, inle; Wŏngani yĕ, ayĕkĕliĕ nl'ivangi nyani. Awulinio yĕ nl'Iju, inle; Sambo zye mbia vâ'zuwe jona omedu.
- 32 Inle; igamba nyi Jisu nyi ga vie rěti ny'agambio ndě, go tuminia njuni be juwo ndě.
- 33 Nle be fâ jinginla Pailŏt go nago y ijĕkĕlio, be feliĕ Jisu avambiĕ, inle; Awĕ oga w'Iju?
- 34 Ayiviro yĕ nli Jisu, inle; O bulia ndaga yinâ awĕmĕ, mbĕ am̃ari wi re buliniâ pa g'onwanji wam? •
- 35 Ayiviri Pailŏt, inle; Miĕ Jiu? Inlŏngâ nyâmĕ nl'imĭnisĕ impolo w'avagiâ gore miĕ. O'lend'ande?
- 36 Be jivira Jisu, inle; Inlöngå nyam aranga nyi ntye yinå: kånle inlöngå nyam nyi ntye yinå, gavå inyongo sam s'atå noa, inle; mi agotizo gore Iju: ndo věná inlöngå nyam nyi zye gunu.
- 37 Pailŏt awuliniĕ, inle; sambo Awĕ oga? Be jivira Jisu, inle; O bulia, inle; miĕ oga. Go ndaga yinâ yo yanio miĕ, go ndaga yinâ avieni miĕ go ntye, inle; mi ga mieza g'omiĕnle. Omedu o re nl'omiĕnle e jâgâ inyoi nyam.

38 Be bulino yĕ nle Pailŏt, inle; Omiĕnle nl'ande? Gw'awuliniĕ yenâ avâ kâgwĕ gore Iju nl'awuliniĕ wao, inle; mi pa dĕnga ntyĕmbâ nla yĕ du.

39 Ndo anuwe re nla ntyali, inle; miĕ ga vuruna'nuwe omari go ntyago yi ntigo: Anuwe bela miĕ puruna'nuwe Oga w'Iju?

40 Nle be få tongwa waodu, inle; Arang' omâ winâ: ndo Barabas. Ndo Barabas avegagi ofe.

EWONJO XIX.

NLE be bŏnga Pailŏt Jisu nl'azivi yĕ.
2 Nl'anlogi isâzya ipaki ny'arĕndĕ, w'awonie nyo gw'ewonjo zĕ: be bâria wao yĕ
nli ngâi yatenatena.

3 Nl'awulia, inle; Mbolo, Oga w'Iju: nl'awoli wao yĕ nl'agâ mao.

4 Nle be fâ kâgwa Pailŏt, awuliniĕ wao, inle; Vonani mi bagĕ gore'nuwe, miane, inle; miĕ dĕnga ntyĕmbâ du gore yĕ.

5 Nle be bia Jisu aviĕ, bâra pa nl'ipaki ny'arĕndĕ nli ngâi mpolo yatenatena. Be bulia *Pailŏt* gore wao, inle; Vonani onlomi!

6 Gw'ayenio yĕ nl'imĭnisĕ impolo nli nlami, arongi wao, inle; Vanianiĕ, vanianiĕ. Be

bulia Pailŏt gore wao, inle; Wŏngani yĕ, kâ banianĕ; kânde mi dĕnga ntyĕmbâ du gore yĕ.

7 Be jivira Iju ayivirë, inle; Azuwe re nl' ivanga, nla gw'ivangi nyazyo e ga yuwi, kânde e panga okuwe Onwanla w'Anyambia.

- 8 Gw'ayâgiu Pailŏt igamba menyânâ, arieniĕ viaganu:
- 9 Nl'avâ jinginlĕ go nago y ijĕkĕlio, awuliniĕ Jisu, inle; O pila gwĭ? Ndo Jisu e jivira ndaga.
- 10 Nle be bulia Pailot gore ye, inle; O gambe nla mio? O pa mia, inle; mi are nl'ingulu yi bania, nli ngulu yi puruna?
- 11 Be jivira Jisu, inle; O lĕnge ngulu yedu gore miĕ, kao ya po wĕ avila gw'igonu: ndo oma o kotizi miĕ gore wĕ are nl'ibe ipolu viaganu.
- 12 Nl'avila vâvâ aveli Pailöt purunë: ndo Iju w'arongi, inle; Jâgâ o puruna *oma* winâ, Awĕ *ga* ndego yi Sizar: omedu o panga okuwĕ oga, e sira Sizar.
- 13 Gw'ayâgiu Pailŏt igamba meyânâ, avagiĕ Jisu, be doanĕ tu gw'eka z'ijĕkĕlio, go mbora yi felio, inle; Evungu z'ado; ndo go nkambini yi Hibru, inle; Gabbata.

- 14 Nl'avegagi ntyugu y'ikekizo nyi ntyago yi ntigo, nli baraba igwĕra ny'orova; nl'awuliniĕ Iju, inle; Vonani Ogi wani!
- 15 Ndo w'arongi, inle; Rombani yĕ, rombani yĕ, vaniani yĕ. Awulini Pailŏt wao, inle; Mi ga vanie Ogi wani? Ayiviri imīnisĕ impolo, inle; Azuwe azye nl'oga, kao Sizar.
- 16 Nle be pë yë gore wao go banio go krus. Be bŏnga wao Jisu agĕndizĕ.
- 17 Be kâgwĕ aroanla krus yĕ, go mbora yi felio, inle; *mbora* y'inkĕli, yo felio nli *nkambini* yi Hibru Gŏlgote:
- 18 Gogo, avani wao yĕ, nl'amari avani nl' ayĕ, omari g'ozamba omari ke g'ozamba, Jisu g'ogaregare.
- 19 Be těnda Pailŏt irěndâ, avatia yo go krus. Nl'irěndâ nle, Jisu yi Nazerět Oga w'Iju.
- 20 Nl'irĕndâ yinâ y'arangunio nl'Iju sinyenge: kânde mbora y'avanio Jisu y'avegagi piĕre go nka mpolo: y'arĕndio nli Hibru, *nli* Grik nli Latĭn.
- 21 Nle be bulia imĭnisĕ impolo s'Iju gore Pailŏt, inle; Arĕnda, inle; Oga w'Iju; ndo awulia'nle; Miĕ nle Oga w'Iju.
- 22 Be jivira Pailŏt, inle; nt'arĕndi miĕ mi atĕndi.

23 Ndo isâzya gw'avani wao Jisu, awŏngi wao ingâi sĕ, ageri so mbĕi nai, gore sâzya yedu mbĕi mâri; nli ngâi mpolo yĕ kĕ: ndo ngâi mpolo yi pægaga nl'idatizo, y'anogio y'antuntu avila gw'igonu agĕnda go ntye.

24 Nle be bulia wao nla wao, inle; Azuwe ga rige jokune yo, ndo azuwe ga gĕnizani o be bŏnga yo: inle irĕndâ ga via rĕti y'awulia, inle; W'ageri ingâi sam wao nla wao: ndo vâ ngâi yam mpolo, w'agĕnizi o be bŏnga yo. Isauñ meyinâ y'alendio nl'isâzya.

25 Ndo agumanli baraba nli krus yi Jisu, ngi yĕ, nl'oŋwângi yi ngiĕ, Mere omanto wi Kliopa nli Mere Magdeli.

26 Gw'ayeni Jisu ayeniĕ ngi yĕ, nl'ongili o tŏndo ndĕ kumanla pa piĕre, awuliniĕ ngi yĕ, inle; Omanto, vona onwanli wâ!

27 Nle be buliniĕ ongili, inle; Vona ngi yâ! Avila gw'igwĕra menyâ ongili mewânâ awŏngiĕ go mbor'iyĕmĕ.

28 Avila vâvâ Jisu amieni, inle; isauñ yodu y'asulizo pa, inle; irendâ ga via reti awulie'nle; mi ajena esove.

29 Ndo avegagi dovia pa egĕnizo ralie nli vĭniga; be jonia wao izavu nyi nyândâ nli vĭniga aveli yo g'okongolio nl'aveli yo g'ogwani wĕ.

- 30 Ndo gw'awŏngi Jisu awŏngiĕ viniga awulia'nle; Amani: alĕmbizi ewonjo zĕ, nl'alubui onwĕi wĕ.
- 31 Ndo Iju, kânde y'avegagi ikekiza, inle; bende yi ga rigana go krus g'owenja wi syânâ, (kânde syânâ myânâ y'avegagi ntyugu mpolo) avambi wao Pailŏt, inle; agolo wao mi ga mâguno, kâ wao tombo.
- 32 Nle be bia isâzya, amâguna agolo m'olonga, nl'omari o vanio nl'ayĕ.
- 33 Ndo gw'avieni wao gore Jisu, ayeni wao, inle; aluo juwa pa, wi maguna agolo we:
- 34 Ndo sâzya'mâri arumi ovanji wĕ nl'igânga, nla kwĕvimo avovi ntyina nl'aningo.
- 35 Nl'ayĕ o yeni yo, awuli, kâ igambi nyĕ nyi re rĕti: kâ yĕ mia, inle; awuli rĕti, inle; anuwe ga yivire.
- 36 Kânde isauñ yinâ y'alendio, inle; irĕndâ yi ga vie vâ rĕti, inle; epi zĕ z'amâguno.
- 37 Nl'avâ wulia irĕndâ imari, inle; Wi be pona o rumio wao igânga.
 - 38 Nl'avila vâvâ Josef yi Araimatia (o vegagi ongili wi Jisu, ndo nli ntyâria gw'itia s'Iju) anlegiri Pailot, inle; e ga rombe okuwa wi Jisu: nl'arigio yĕ nli Pailot bonga. Nle be biĕ awŏnga okuwa wi Jisu.

39 Nl'avieni kĕ Nikodimo, (o vieni gw'alonga ogwĕra gore Jisu,) nl'avagiĕ ya yi nkango yi myur nl'aloi, vâ nkama y'agwĕra.

40 Nle be bŏnga wao okuwa wi Jisu avinga wo nl'olamba wi lĭnĕn, nli ya yi nka-

ngo gwi mpangini yi mbĕnle y'Iju.

41 Ndo go mbora y'avanio yĕ avegagi ntyaga: nla go ntyaga avegagi orongino w'ado owânla, wi re wi pa bĕnlo oma nâ mâri.

42 Vâvâ alimbinli wao Jisu, kânde owenja w'ikekiza s'Iju; kânde orongino w'avegagi piĕre.

EWONJO XX.

SYÂNÂ viaganu ntyugu mâri, avieni Mere Magdelini ibanga ntye mpiri, go orogino, ayeni ido ny'atombio avila g'orongino.

2 Nle be pulë mango, avia gore Saimon Pitër: nla gore ongili omari o tondio nli Jisu, nl'awulinië wae, inle; W'atombi Ovangini, g'orongino: ndo azuwe mie mbora yi re wao dimbinle pa.

3 Nle be kënda Pitër nl'ongili omari mewana, nl'avia g'orongino.

4 Yenâ avuli wao mango ta; ndo ongili omâri aviagani Piter, kâ yĕ donge bowa g' orongino.

- 5 Nl'alĕmbiĕ, avona ilamba imbia limbinli; ndo e jinginla.
- 6 Nle be bia Saimon Piter azonge nl'ayinginle g'orongino, ayeni ilamba linen re lim binli;
- 7 Nl'ěvelěs z'agoro gw'ewonjo zě, zi pegaga limbinli nl'ilamba lĭněn, ndo puro pa go mbora nl'iyě.
- 8 Nle be jinginla ongili omâri mewânâ, o longe bieni g'orongino, ayeniĕ nl'ayiviri.
- 9 Kânde wi duo w'amia irĕndâ, inle; e ga vâ tongwa avila gw'ijuwa.
 - 10 Nle be fâ kĕnda ongili go nkala yaomĕ.
- 11 Ndo Mere agumanli g'ozamba w'orongino denaga: Ndo gw'aleniage, alembie avona g'orongino.
- 12 Nl'ayenië enjel mbani nli pupu, doana pa, omari gw'ewonjo, omari gw'agolo, go mbora y'avegagi okuwa wi Jisu limbinli.
- 13 Be bulinio wao yĕ, inle; Offianto o dena nde? Be jivirĕ wao, inle; Kânde w' atombi Ovangini wam, miĕ mia mbora re wao dimbinlĕ pa.
- 14 Ndo gw'awuliĕ yenâ, avizĕ go nyuma, nl'ayeniĕ Jisu are gore, kâ yĕ mie, inle; ayĕ nle Jisu.
 - 15 Awuli Jisu gore yĕ, inle; Omanto o

den'ande? O buta mande? Avětiě, inle; ayě oma o penjavenja ntyaga, awuliniě, inle; Rera, jâgâ o re tombě pa věnâ, wulinia miě mbora yi re wě dimbinlě pa, kâ miě bŏngě.

16 Awulini Jisu yĕ, inle; Mere. Avizĕ, okuwĕmĕ, awuliniĕ, inle; Rabonai, yi bulia'nle; Onlĕnji.

17 Be bulina Jisu yĕ, inle; agota miĕ, kânde mi pa panda gore Reri yam; ndo gĕnda gore awângi yam, awulinia wao, inle; mi panda gore Reri yam, nli Reri yâ: nla gore Anyambia yam nl'Anyambia yâ.

18 Avieni Mere Magdelini awulinie ongili, inle; ayenie Ovangini, kâ ye bulinie isaun meyinâ.

19 Ndo ntyugu měmo nkolu, syânâ, agugi m'avegagi ngwa go mbora y'alatani ongili, gw'itia s'Iju, avieni Jisu, agumanli go garegare yao, awuliniě wao, inle; Aměnje gore' nuwe.

20 Nla gw'awulinië yenâ, arumini wao intyâme së nl'ovanji wë. Nl'arondi ongili polo gw'ayeni wao Ovangini.

21 Nle be fâ bulinia Jisu wao, inle; Amĕnje nl'anuwe: ga nt'aromio miĕ nli Reri vam: nânâ toma miĕ'nuwe. 22 Gw'awuliĕ yenâ, ayâwuni wao nl'awuliniĕ wao, inle; Wŏngani Inlinli Ivia.

23 Ibe s'omedu si nyezo'nuwe, si re nyeze pa gore wao; Nl'ibe s'omedu si nyezo'nuwe, si nyezo.

24 Ndo Tomas offari gore igemi nl'avani, o felio'nle; Didymus e des vâva gw'avieni Jisu.

25 Nle be bulinio yĕ nl'ongili offiari, inle; Azuwe ayeni Ovangini. Ndo awuliniĕ wao, inle; Kao mi ajena ampogo m'intyângâ gw' intyâme sĕ: kâ mi afela offieno wam gw' ampogo m'intyângâ: kâ mi afela ntyâme yam g'ovanji wĕ, mi be jivira.

26 Viaganu ntyugu y'enanai, ongili wë w' avâ jinginli wao nli Tomas agugi ngwa, avieni Jisu agumanli g'ogaregare, nl'awulië, inle; Aměnji nl'anuwe.

27 Nle be bulinië Tomas, inle; Vaga omeno wâ gunu, ayena intyâme sam; kâ baga ntyâmi yâ gunu, avela yo g'ovanji wam; kâ alove mpaga, ndo yivire.

28 Be jivira Tomas awuliniš ye, inle; Ovangini Wam nl'Anyambia yam.

29 Be bulinio yĕ nli Jisu, inle; Tŏmas om'ajoni miĕ: wu re savinlo, wi re pa jena; kā wao jivira.

30 Nia lemba yenge yĕnle y'alendio nli Jisu rĕti gw'azyo m'ongili wĕ, yi re tĕndo gw'ezango zinâ.

31 Ndo isauñ meyinâ y'arĕndio, inle; anuwe ga yivire, inle; Jisu ayĕ nle Krais Oŋwanla w'Anyambia, inle; njivira anuwe ga lĕnge emĕnlâ gw'ini nyĕ.

EWONJO XXI.

ISAUÑ meyinâ viaganu avâ tumini Jisu okuweme gore ongili go mbeni yi Taibiria: nla yenâ aruminie okuweme.

2 W'avegagi ta Saimon Piter, nli Tomas o felio Didymus nli Netaneël o pila go Kene yi Galaili, nl'awanla wi Zebedi, nl'ongili owenle avani.

3 Be bulia Saimon Piter gore wao, inle; mi kenda go jona vere. Awulini wao ye, inle; Azuwe toa nl'awe ke. Be kenda wao, agwena g'owatanga nyonga mari; nl'ogwera mewana, wi jona ezama.

4 Ndo ibanga agumanli Jisu g'ozyĕgĕ; ndo ongili wi mie, inle; mewâ'nle Jisu.

5 Nle be bulinio wao nli Jisu, inle; Awanla anuwe re nla vere? Be jivira wao ye, 'nle; Nyawe.

6 Awulinie wao, inle; Vungani mbuzya

g'ozamba ogâ onomië w'owatanga, gambënle anuwe be dënga. Nle be punga wao, ndo vënâ wi dënga ngulu yi dura yo, nle vëre ibunla.

7 Nle be bulia ongili mewana arondio nli Jisu, awulinie Piter, inle; Nle Ovangini. Sambo, Saimon Piter gw'ayagiu ye nle Ovangini, anloanlie ngai yi punga mbuzya, (kande avegagi tele,) nl'avosw'ayeme go mbeni.

- 8 Nl'ongili amari w'avieni nl'owatanga owango, (kande wi pegaga bo go ntye, ndo va inkama si peni nai,) alura mbuzya ralie nli vere.
- 9 Gw'azumi wao go ntye, ayeni wao amengilia m'ogoni, nli věre dimbinlo pa vâvâ, nli mpěmba.
- 10 Be bulia Jisu gore wao, inle; Vagani yi vere y'ajonio'nuwe.
- 11 Be kënda Saimon Pitër, alurië mbuzya go ntye ralie nli vëre volo, nkama nl'agomi atani nli vëre iraro: ndo vanganli gw'avegagi yo yenge, mbuzya yi juwa.
- 12 Be bulinio wao nli Jisu, inle; Yogo nyeni. Ndo tua oma w'ongili o lĕnge ngulu bambiĕ, inle; Awĕ mande? w'amia'nle: auĕ Ovangini.

13 Nle be bia Jisu, awŏnga mpĕmba, ava wao, nli vĕre kĕ.

14 Ndo meyinâ nle nyŏngâ yi ntyaro y'arumini Jisu okuwĕmĕ gore ongili wĕ, ayĕ tongwa pa avila gw'ijuwa.

15 Nânâ gw'anyeni wao, Saimon Piter awulio nli Jisu, inle; Saimon onwa wi Jona, o tonda mie viaganu nla mesinâ? Be bulië, 'nle; I, Ovangini; o vora, inle; mi tondâ. Awulinie ye, inle; Nyeza awa-w'adâmbe wam.

16 Avâ buliniĕ yĕ nyŏngâ yi mbani, inle; Saimŏn oŋwa wi Jona, o tŏnda miĕ? Awuliniĕ yĕ, inle; I, Ovangini, o voro'nle; mi tŏndâ. Be buliniĕ yĕ, inle; Nyeza adâmbe mam.

17 Be fâ bulinië yë nyöngâ yintyaro, inle; Saimon onwa wi Jona, o tonda mië? Be jena Piter ayenië ekeva, kande avambië nyöngâ yi ntyaro, inle; O tonda mië? Nl'awulinië yë'nle; Ovangini, o voro isauñ yodu: o voro, inle; mi tondâ. Be bulinio yë nli Jisu, inle; Nyeza adambe mam.

18 Rěti, mi buliniâ, gw'avegagiâ orumbe, o noanlagi aweme nl'agendagi mbora yi tondo ndâ: ndo go be tuâ onero, o be tombinla agâ mâ, kâ'amâri be noanlizâ, nl'aroanlâ go mbora yi re we aronda.

19 Yinâ y'awulio ndĕ, go tuminia njuwe nde, e be suminia Anyambia. Nl'ayĕ kamba pa yenâ, awuliniĕ'nle; Zonga miĕ.

20 Nl'avizi Piter, ayenie ongili o tondo nli Jisu, songa; (aye ke o viti go ntono yi Jisu gw'inya sinkolu, nl'awulia'nle; Ovangini, aye mande o be kotiza?)

21 Piter ayeni ye, awulini Jisu, inle; Ovangini, oma wina be denda se?

22 Be bulinio yĕ nli Jisu, Jâgâ mi jivira, inle; e ga loanle kao mi abia, inyâ ande? Zonga wĕ miĕ.

23 Nle be kënda igamba nyinâ gore awângi yë'nle; ongili mëwânâ e be juwa; ndo Jisu e kamba gore yĕ, inle; e be juwa, ndo ja mi jivira, inle; e ga loanle, kao mi abia inyâ ande?

24 Ongili mewinâ nle yĕ o bulia nli isauñ meyinâ, nl'arĕndi isauñ meyinâ: kâ'zuwe mia'nle; agambi mĕ, mi re rĕti.

25 Nla re isauñ imiënle imiënge kë y'alendio nli Jisu: yi re, ja yi tâ tëndo yodu, mi tanga vanganli ntye yomë ya yâlie toana yango yi re kâ tëndo. Emën.

·

.....

.

t .

•

.

Muleus.

